

Cumhuriyet İlahiyat Dergisi - Cumhuriyet Theology Journal
ISSN: 2528-9861 e-ISSN: 2528-987X
Haziran / June 2019, 23 (1): 461-495

Enverî-i Erzincânî ve Mevlûd-i Şerîfî

Enverî Erzincânî and Mawlûd al-Sharîf

Seydi Kiraz

Dr. Öğr. Üyesi, Hitit Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, Türk İslam Edebiyatı Anabilim Dalı
*Assistant Professor, Hitit University, Faculty of Theology, Department of Turkish-Islamic
Literature*
Çorum, Turkey
seydikiraz@hitit.edu.tr
orcid.org/0000-0003-4941-3909

Makale Bilgisi / Article Information

Makale Türü / Article Types: Araştırma Makalesi / Research Article

Geliş Tarihi / Received: 03 Mart / March 2019

Kabul Tarihi / Accepted: 31 Mayıs / May 2019

Cilt / Volume: 23 **Sayı / Issue:** 1 **Sayfa / Pages:** 461-495

Atıf / Cite as: Kiraz, Seydi. "Enverî-i Erzincânî ve Mevlûd-i Şerîfî [*Enverî Erzincânî and Mawlûd al-Sharîf*]". *Cumhuriyet İlahiyat Dergisi-Cumhuriyet Theology Journal* 23/1 (June 2019): 461-495. <https://doi.org/10.18505/cuid.534998>

İntihal / Plagiarism: Bu makale, en az iki hakem tarafından incelendi ve intihal içermediği teyit edildi. / This article has been reviewed by at least two referees and scanned via a plagiarism software.

Copyright © Published by Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi / Sivas Cumhuriyet University, Faculty of Theology, Sivas, 58140 Turkey. All rights reserved.

<https://dergipark.org.tr/cuid>

Enverî Erzincânî and Mawlûd al-Sharîf

Abstract: Many mawlıds (mawlıd al-nabî) have been written as a reflection of the love for the prophet Muhammad. Süleymân Çelebi's (d. 825/1422) *Wasıla al-nacât*, has been seen as the founding work in Turkish literature in this category. The effect of *Wasıla al-nacât* has continued for centuries, and inspired many other mawlıds. One of them is Enverî Erzincânî's work named *Mawlûd al-sharîf* (Sumbul al-gulzâr al-kalâm al-kadîm). In literature tradition, mawlıds are written in masnawî in verse form, *Mawlûd al-sharîf* was written in style. ode. In this respect, the work can be seen as an exception between the other ones. Another remarkable aspect of the work is the similarity between the two stories in *Nasibî al-mawlıd* which is estimated to be written in XV. or XVI. century. Until now, no academic work has been done about *Mawlûd al-sharîf*. The sources that provide information about *Mawlûd al-sharîf* report about two copies, one in Çorum Hasanpaşa Manuscript Library (Çorum Hasanpaşa Yazma Eserler Kütüphanesi) and the other in Kastamonu Manuscript Library (Kastamonu Yazma Eserler Kütüphanesi). Research showed that the copy in Kastamonu was in fact another copy of *Wasıla al-nacât* another copy of *Mawlûd al-sharîf* was also found in the Çorum Hasanpaşa Manuscript Library (Çorum Hasanpaşa Yazma Eserler Kütüphanesi). The number of couplets of *Mawlûd al-sharîf* has increased to 202 with the finding of the second copy. About the author of the work that is approximately written in the XVII. or XVIII. century no information could be found. This study, introduces the *Mawlûd al-sharîf* and its authors, compares it with *Wasıla al-nacât* and presents a critical analysis of the text.

Summary: The term mawlıd means birth, birth time and place of birth. It was used to describe works such as the birth of the Prophet, miracles and the death of the Prophet. Next to these there also many mawlıds about the lives of Fatîma the daughter of the Prophet and her husband Alî, and few about the lives of a spiritual guide. The first examples of this type seen in Arabic literature are Ibn Dihya al-Kalbî (d. 633/1235), Muhammad al-Azafi (d. 633/1236) and Cafar b. Hasan al-Barzancî (d. 1177/1764); Muhammad b. Masûd el-Kâzarûnî (d. 758/1356) and Süzanî (d. 569/1173).

The celebrations related to mawlıd have turned into ceremonial form in the era of the Fatimies. The Fatimies held, Mawlıd-al-Alî, Mawlıd al-Hasan, Mawlıd al-Husayin and Mawlıd al-Fatîma ceremonies next to the Prophet's. The first mawlıd ceremony in the form of today was seen in the time of Muzaffar al-Dîn Gokboru (d. 630/1233).

Different ideas have been put forward about the first mawlıd text in Turkish literature, but Süleymân Çelebi's *Wasıla al-nacat* has been accepted as a pioneer work in the recognition and love of this kind. Many mawlıds were written with the influence of *Wasıla al-nacat*. The likeness of the content and the motifs of the majority of mawlıds to *Wasıla al-nacat* is interpreted as a strong sign indicating its importance in this genre. The translation of *Wasıla al-nacat* into Arabic, Circassian, Greek, Kurdish, Tatar, Sawamish, English, German, Albanian, Bosnian... languages should be considered as a factor that exposes its breadth.

It is estimated that around 200 Turkish mawlıds have been written, but this number is increasing with new studies. One of these mawlıds is the work of Enverî Erzincânî called *Mawlûd al-sharîf* Ethem Erkoç and Mehmet Fatih Köksal are the researchers who have been aware of the existence of this work for the first time. Both researchers mention that the work has 142 couplets and the only copy is that in the Çorum Hasanpaşa Writing Works Library (Çorum Hasanpaşa Yazma Eserler Kütüphanesi). In his work called *Mawlıd-nâma* Köksal states that there is a second copy of the work, but the copy of Kastamonu, which is known as the second copy, is actually a copy of *Wasıla al-nacat*. In the present study, another more bulky version of *Mawlûd al-sharîf* was recorded in Çorum Hasanpaşa Manuscript Library (Çorum Hasanpaşa Yazma Eserler Kütüphanesi). In the catalogs of the National Library (Milli Kütüphane) and Çorum Hasanpaşa Manuscript Library (Çorum Hasanpaşa Yazma Eserler Kütüphanesi), the mawlıd is indicated as Persian; the reason for his mistake might be, the fact that the first twelve of the text is Persian.

Although there were many poets who used the pseudonym Enverî there is no poet in Turkish literature, who was from Erzincan and wrote a mawlid with the same pseudonym. It was understood that the poet was a sayyid.

In five places the author's name or pseudonym is mentioned. His work shows that he is from Erzincân and that he has a mawlid. As a mawlid poet Enverî, adopted a quite ambitious style. He praises himself for writing in Persian, being the best Persian speaker in this area, and boasted his pure character and wise poetry.

In the headlines of the copies the work is called *Mawlûd al-sharîf* / *Sunbul al-gulzâr al-kalâm al-kadîm*. Therefore, it would be more appropriate to consider the work as a double name sage. The copies do not include a record of the copyright date of the work. According to the second copy, which is shorter and which has the impression that it is incomplete, the work was copied in 1249/1833. It can be said that the *Mawlid* was written in the XVII. or XVIII. century because of its language and style.

In the mawlid tradition of writing mawlid, generally masnawî form was preferred. Rarely some mawlids were composed in verse styles. One of these works, which are two for now, is the one in which Çizmeçi-zâde Vehbî wrote the couplets of *Wasila al-nacat* in sixth verse form. The other one is the *Mawlûd al-sharîf* of Enverî Erzincân. *Mawlûd al-sharîf* was written entirely in the form of an ode, except of two stories with 48 couplets must have been added later. The work with 202 couplet was separated from *Wasila al-nacat* and other mawlids in terms of starting with a Persian tawhid and using the style of an ode. Because of the small number of citations, the subjects described in *Wasila al-nacat* have not been contacted or have been summarized. *Mawlûd al-sharîf* is one of the shortest ones. Because of the small number of couplets of *Mawlûd al-sharîf*, the subjects described in detail in *Wasila al-nacat* are either not mentioned or only summarized. The work, consists of two major sections: The birth of the Prophet and the miracle of miraj.

The remarkable feature of *Mawlûd al-sharîf* is that the two stories told are identical to the stories in *Nasibî Mawlid* (XV. or XVI. century). The first story tells how, a Jewish couple living in Baghdad became Muslims because of their respect for the mawlid ceremony. The second story tells about, a young named Alî who organized a mawlid ceremony with little money left from his mother and therefore died with faith. Surprisingly, this similarity is seen in the content and narrative forms of the stories in both texts. The fact that the comparative stories are almost the same makes one think of the possibilities of imitating, quoting or saving rather than an impression of the author by the previous text. Taking into account the chronological time, it seems more likely to accept the quotations in the *Mawlûd al-sharîf* as duplicating. Writing the stories in *Mawlûd al-sharîf* after the main chapters and the line differences in the rulers reinforce the impression that the stories are added later.

Keywords: Turkish-Islamic Literature, Enverî Erzincânî, *Mawlûd al-Sharîf*, *Wasila al-Nacât*, Mawlûd.

Enverî-i Erzincânî ve Mevlûd-i Şerîfî

Öz: Hz. Muhammed'e duyulan sevginin yansıması olarak birçok mevlid yazılmıştır. Süleyman Çelebi'nin (ö. 825/1422) *Vesiletü'n-necâtı*, Türk edebiyatında bu türün kurucu eseri olarak kabul edilmiştir. *Vesiletü'n-necâtı*'nın etkisi asırlarca devam etmiş, bu saikle birçok mevlid yazılmıştır. Bunlardan biri de Enverî Erzincânî'nin *Mevlûd-i Şerîf* (*Sümbül-i Gülzâr-ı Kelâm-ı Kadîm*) adlı eseridir. Edebî gelenekte mevlidler, genellikle mesnevi nazım biçimiyle yazılırken *Mevlûd-i Şerîf*, kaside şeklinde telif edilmiştir. Eser, bu yönüyle diğer mevlidler arasında bir istisna olarak değerlendirilebilir. Eserin dikkat çeken başka bir yönü de XV-XVI. yüzyılda yazıldığı tahmin edilen *Nasibî Mevlid*'nde geçen iki hikâye arasındaki ayniyete yakın bir benzerliğin bulunmasıdır. *Mevlûd-i Şerîf* hakkında şu ana kadar akademik bir çalışma yapılmamış. *Mevlûd-i Şerîf* hakkında bilgi veren kaynaklarda, biri Çorum Hasanpaşa Yazma Eserler Kütüphanesinde, diğeri Kastamonu Yazma Eserler Kütüphanesinde bulunan iki nüshasından söz edilmiştir. Yapılan incelemeler sonucunda Kastamonu'daki nüshanın aslında *Vesiletü'n-*

464 | Seydi Kiraz. Enverî-i Erzincânî ve Mevlûd-i Şerîfî

necât'in başka bir nüshası olduğu anlaşılmıştır. Yapılan araştırmalarla *Mevlûd-i Şerîf*'in başka bir nüshası, yine Çorum Hasanpaşa Yazma Eserler Kütüphanesinde bulunmuştur. *Mevlûd-i Şerîf*'in 142 olan beyit sayısı, ikinci nüshanın bulunmasıyla 202'ye çıkmıştır. XVII. ya da XVIII. yüzyılda yazıldığı tahmin edilen eserin müellifi hakkında bir bilgi bulunamamıştır. Bu çalışmada *Mevlûd-i Şerîf* ve müellifi tanıtıldıktan sonra *Vesiletü'n-necât* la karşılaştırılmış ve iki nüsha karşılaştırılarak mevlidin tenkitli metni neşredilmiştir.

Özet: Doğum, doğum zamanı ve doğum yeri anlamına gelen mevlid terimi, edebiyatımızda Hz. Peygamber'in doğumu, mucizeleri ve vefatı gibi dönemleri ve olayların anlatıldığı eserleri tanımlamak için kullanılmıştır. Hz. Peygamber'in yanı sıra çokça Hz. Ali ve Fatma, nadiren bir müşdidin hayatını anlatan mevlidler de yazılmıştır. İlk örnekleri Arap edebiyatında görülen bu türün müellifleri arasında İbnü Dihyeti'l-Kelbî (ö. 633/1235), Muhammed el-Azefî (ö. 633/1236) ile Cafer b. Hasan el-Berzencî (ö. 1177/1764); İran edebiyatında Muhammed b. Mesûd el-Kâzerûnî (ö. 758/1356) ile Sûzenî (ö. 569/1173) sayılabilir.

Mevlidle ilgili kutlamalar, ilk defa Fatimiler zamanında tören formuna dönüşmüştür. Hz. Peygamber'in dışında Fatimilerde, Mevlid-i Ali, Mevlid-i Hasan, Mevlid-i Hüseyin ve Mevlid-i Fatma törenleri de yapılmıştır. Günümüzdeki şekliyle ilk mevlid merasimi, Muzafferiddün Gökbörü (ö. 630/1233) zamanında görülmüştür.

Türk edebiyatındaki ilk mevlid metninin hangisi olduğu hakkında farklı fikirler ileri sürülmüş olsa da Süleyman Çelebi'nin *Vesiletü'n-necât*'ı bu türün tanınmasında ve sevilmesinde öncü eser olarak kabul edilmiştir. *Vesiletü'n-necât*'ın tesiriyle birçok mevlid yazılmıştır. Bunların büyük bir kısmının muhteva ve motiflerinin *Vesiletü'n-necât*'a benzetilmesi, onun bu türün içindeki önemini gösteren kuvvetli bir işaret olarak telakki edilmiştir. *Vesiletü'n-necât*'ın Arapça, Çerkezce, Rumca, Kürtçe, Tatarca, Sevâhil dili, İngilizce, Almanca, Arnavutça, Boşnakça... gibi dillere tercüme edilmesi, onun etki alanının genişliğini ortaya koyan bir unsur olarak görülmüştür.

Türk edebiyatında 200 kadar mevlidin yazıldığı tahmin edilmekle beraber yeni çalışmalarla bu sayı daha da artmaktadır. Bu mevlidlerden biri de Enverî-i Erzincânî'nin *Mevlûd-i Şerîf* adlı eseridir. İlk kez bu eserin varlığından haberdar eden araştırmacılar Ethem Erkoç ile Mehmet Fatih Köksal'dır. Her iki araştırmacı eserin 142 beyit olduğunu ve Çorum Hasanpaşa Yazma Eserler Kütüphanesinde bulunan tek nüshasından söz etmiştir. Köksal, *Mevlid-nâme* adlı eserinde, eserin ikinci nüshasının bulunduğunu belirtmişse de ikinci nüshası olarak bilinen Kastamonu nüshası, aslında *Vesiletü'n-necât*'ın bir nüshasıdır. Yaptığımız araştırmada *Mevlûd-i Şerîf*'in yine Çorum Hasanpaşa Yazma Eserler Kütüphanesinde kayıtlı daha hacimli başka bir nüshası tespit edilmiştir. Milli Kütüphane ve Çorum Hasanpaşa Yazma Eserler Kütüphanesi kataloglarında bu mevlidin Farsça olduğu bilgisi verilmiş olsa da metnin ilk on iki beytinin Farsça olması, bu yanlışın nedeni olabilir.

Türk edebiyatında Enverî mahlasını kullanan birçok şair bulunmasına rağmen tezkireler ve diğer biyografik kaynaklarda mevlid yazan, Erzincanlı olan ve Enverî mahlasını kullanan başka bir şaire rastlanmamıştır. Şairin seyyid olduğu anlaşılmıştır. Mevlidin beş yerinde yazarın adı ya da mahlası zikredilmiştir. Eserinden, şairin Erzincanlı olduğu ve şu an için bir mevlidinin olduğu bilgisine ulaşılmıştır. Enverî, bir mevlid şairine göre iddialı bir üslubu benimsemiştir. Şair, Farsça yazmayı övünç vesilesi yapmış, bundan dolayı kendini, bu alanda en iyi Farsça bilen kişi olarak tanıtmış, saf karakteri ve hikmetli şiiiriyle övünmüştür.

Eser, nüshaların başlıklarında "*Mevlûd-i Şerîf /Sünbül-i Gülzâr-ı Kelâm-ı Kadîm*" olarak adlandırılmıştır. Bundan dolayı eseri, çift isimli bir mevlid olarak değerlendirmek daha uygun görünmektedir. Nüshalarda eserin telif tarihiyle ilgili bir kayıt belirtilmemiştir. Daha kısa olan ve eksik olduğu intibamı uyandıran H2 nüshasına göre eser, 1249/1833 yılında istinsah edilmiştir. Dil ve üslup özelliklerinden dolayı *Mevlid*'in XVII. ya da XVIII. yüzyılda yazıldığı söylenebilir.

Mevlid geleneğinde genellikle mesnevi nazım biçimi tercih edilmiştir. Çok nadir görülse de farklı nazım biçimleriyle oluşturulan mevlidler de yazılmıştır. Şimdilik iki tane olan bu eserlerden biri, Çizmece-zâde Vehbî'nin *Vesiletü'n-necât*'ın bazı beyitlerini tesdis ettiği mevlidir.

Diğeri ise Enverî-i Erzincanî'nin *Mevlûd-i Şerîf*'idir. *Mevlûd-i Şerîf*, sonradan ilave edildiğini tahmin ettiğimiz 48 beyitlik iki hikâye dışında bütünüyle kaside nazım biçimiyle yazılmıştır. 202 beyit olan eserin Farsça bir tevhidle başlatılması ve kaside şekliyle yazılması bakımından eser, *Vesiletü'n-necât* ve diğer mevlidlerden ayrılmıştır. *Mevlûd-i Şerîf* kısa mevlidlerden biridir. *Mevlûd-i Şerîf*'in beyit sayısının az olmasından dolayı *Vesiletü'n-necât*'ta ayrıntılı olarak anlatılan konulara ya değinilmemiş ya da bunlar özetlenerek verilmiştir.

Eserde, çoğu mevlidde bulunan temel iki bölüm anlatılmıştır: Hz. Peygamber'in doğumu ve Mi'raç mucizesi.

Mevlûd-i Şerîf'in dikkat çekici bir hususiyeti, anlattığı iki hikâyenin *Nasîbî Mevlid*'indeki (XV-XVI. yüzyıl) hikâyelerle aynı olmasıdır. Birinci hikâyede, Bağdat'ta yaşayan Yahudi bir karı-kocanın mevlide saygılarından dolayı Müslüman olmaları anlatılmıştır. İkincisinde ise Ali adında bir gencin annesinden kalan bir flori ile mevlid okutması ve imanla vefat etmesi anlatılmıştır. Şaşırtıcı orandaki bu benzerlik, her iki mevlidde anlatılan hikâyelerin muhteva ve ifade biçimlerinde de görülür. Mukayese edilen hikâyelerin nerdeyse aynı olması, etkilenmeden çok taklit etme, alıntılama ya da müstensihin tasarrufu ihtimallerini düşündürmüştür. Kronolojik zaman hesaba katıldığında *Mevlûd-i Şerîf*'teki alıntılarını, bir müstensihin ilavesi olarak kabul etmek daha muhtemel görünüyor. *Mevlûd-i Şerîf*'teki hikâyelerin ana bölümlerden sonra yazılması, cetvellerdeki çizgi farklılıkları hikâyelerin sonradan eklendiği izlenimini daha da kuvvetlendirmiştir.

Anahtar Kelimeler: Türk İslam Edebiyatı, Enverî-i Erzincanî, *Mevlid-i Şerîf*, *Vesiletü'n-necât*, Mevlid.

GİRİŞ

Doğum, doğum zamanı ve doğum yeri¹ anlamına gelen mevlid, edebiyatımızda Hz. Peygamber'in doğumu, mucizeleri ve vefatı gibi dönem ve olayları anlatan eserleri tanımlamak için kullanılmıştır. Türk edebiyatında, mevlid teriminin çağrıştırdığı ilk şahıs Hz. Peygamber olsa da Hz. Ali ve Fatma'nın², nadir de olsa bir mürsidin³ hayatını anlatan mevlidler de yazılmıştır.

İslam milletlerinde mevlid yazma geleneği, oldukça eski zamanlara dayanır. Arap edebiyatında bu türün ilk ve yaygın örnekleri arasında İbnü Dihyeti'l-Kelbî'nin (ö. 633/1235) *et-Tenvîr fî mevlidî's-sirâci'l-münîr*, Muhammed el-Azeffî'nin (ö. 633/1236) *ed-Dürrü'l-munazzam fî mevlidî'n-nebiyyi'l-ezher* ile Cafer b. Hasan el-Berzencî'nin (ö. 1177/1764) *el-lkdü'l-cevher fî mevlidî'n-nebiyyi'l-ezher*'i gelir.⁴ İran edebiyatında Farsça mevlidler daha azdır: Muhammed b. Mesûd el-Kâzerûnî'nin (ö. 758/1356) Arapça *el-Müntekâ min sîreti'l-mevlidî'n-nebiyyi'l-Mustafâ* adlı eserin Farsça çevirisi olan *Terceme-i Mevlid-i Mustafâ* ile Süzenî'nin (ö. 569/1173) manzumesidir.⁵

Mevlid muhtevalı eserler yazılmadan ve mevlid törenleri düzenlenmeden önce Hz. Peygamber'in doğduğu ev, Müslümanlar tarafından sık sık ziyaret edilirdi. Bu ziyaretlerin özellikle doğum günü dolayısıyla Rebiü'l-evvel ayının 12. gününde arttığı bilinmektedir. Hz. Peygamber'e duyulan sevginin bir tezahürü olan bu ziyaretler, ilerleyen zamanlarda mevlid merasimlerine zemin hazırlamıştır. Hz. Muhammed'in doğum günü dolayısıyla düzenlenen

¹ Şemseddin Sâmî, *Kâmûs-ı Türkî* (İstanbul: İkdâm Matbaası, 1317/1899), 1433.

² Hakan Yekbaş, *Türk Edebiyatında Hz. Ali ve Hz. Fâtıma Mevlidleri* (Ankara: Asitan Kitap, 2012), 30-467; Necdet Şengün, "Hz. Fâtıma Mevlidi ve Vesiletü'n-Necât ile Mukayesesi", *Cumhuriyet İlahiyat Dergisi*, 12/2 (Aralık 2008): 419-438.

³ Mehmet Fatih Köksal, "Türünün İlginç ve Aykırı Bir Örneği: Şeyh Ahmed Hüsâmeddîn Mevlidi", *Cumhuriyet Sosyal Bilimler Dergisi*, 40/1 (Haziran 2016): 1-26.

⁴ Mehmet Akkuş (Ed), "Edebiyatımızda Mevlid Türü ve Mevlidler", *Mevlid Külliyyâtı*, 2. Baskı (Ankara: DİB Yayınları, 2016), 2: 11.

⁵ İsmail Durmuş, "Mevlid: Arap Edebiyatı", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 2004), 29: 480-482.

bu törenlerin ilki Fatimiler zamanında görülmüştür. Fatimiler, 1 Muharrem, Aşure Günü, Ramazan ve Kurban Bayramı gibi önemli gün ve aylarda törenler düzenlemişler. Bunların yanı sıra “mevâlid-i sitte” adıyla anılan altı mevlid merasimleri de tertip etmişlerdir. Mevlidlerden en meşhuru, Mevlidü'n-nebî olarak adlandırılan Hz. Peygamber'le ilgili olanıdır. Diğerleri ise Mevlid-i Ali, Mevlid-i Hasan, Mevlid-i Hüseyin, Mevlid-i Fatma ve mevcut halifenin doğum günü için düzenlenen Mevlid-i Halife-i Hazır olarak bilinmektedir. Fakat günümüz törenlerine benzeyen mevlid törenlerinin ilki XIII. yüzyılda Erbil Atabeylerinden Muzafferiddün Gökbörü (ö. 630/1233) zamanında düzenlenmiştir. Bu mevlid merasimleri şatafatla kutlanmış, törene katılanlara ikramlarda bulunulmuş ve hediyeler dağıtılmıştır.⁶

Türk edebiyatında yazılan ilk mevlid metninin hangisi olduğu hakkında farklı fikirler ileri sürülmüştür. Bazı araştırmacılar, Ahmed Fakih'in (ö. 650/1252) *Çarhnâme*'sinin son kısmını, Erzurumlu Darîr'in 790/1388 yılında yazdığı *Tercüme-i Siyer-i Nebî*'nin manzum bölümünü⁷ bazıları da Ahmedî (ö. 815/1412) tarafından 810/1407'de yazılan *İskender-nâme*'deki 625 beyitlik mevlid muhteva kısmı⁸ ilk mevlid metni olarak kabul etmiştir. İlk mevlid metni hakkında ihtilaf olsa da Süleyman Çelebi (ö. 825/1422) tarafından 812/1409'da yazılan *Vesiletü'n-necât*'ın müstakil yazılan mevlidler arasında bu türün tanınmasında, sevilmesinde, yaygınlaşmasında, edebî bir gelenek haline gelmesinde en önemli eser olduğu konusunda fikir birliğinden söz edilebilir.

Türk edebiyatında, *Vesiletü'n-necât*'ın tesiriyle birçok mevlid yazılmıştır. Mevlidlerin bir kısmında farklı motiflere ve içeriğe yer verilmiş olsa da büyük bir kısmının muhteva ve motif bakımından *Vesiletü'n-necât*'a benzetilmesi,⁹ onun öncü bir eser olduğunu gösteren kuvvetli bir işarettir. *Vesiletü'n-necât*'ın Arapça, Çerkezce, Rumca, Kürtçe, Tatarca, Sevâhil dili, İngilizce, Almanca, Arnavutça, Boşnakça... gibi dillere tercüme edilmesi, başka dillerde yazılan mevlidlere ilham kaynağı olması onun tesir sahasının genişliğini ortaya koyan başka önemli bir husustur.¹⁰

Türk edebiyatında 200 kadar mevlidin yazıldığı tahmin edilmekle beraber¹¹ yeni tespit ve çalışmalarla bu sayının daha da arttığı görülmektedir.¹² Bu mevlidlerden biri de Enverî-i Erzincânî'nin *Mevlûd-i Şerîf*³ (*Sünbül-i Gülzâr-ı Kelâm-ı Kadîm*) adlı eseridir. Mevlidin varlığından haberdar eden ve esere dikkat çeken araştırmacılar, sırasıyla Ethem Erkoç¹⁴ ile Mehmet Fatih Köksal'dır.¹⁵ *Mevlûd-i Şerîf*'in Çorum Hasanpaşa Yazma Eserler Kütüphanesinde bulunan tek nüshasından bahseden Erkoç, ilgili makalesinde beyit sayısının 142 olduğunu belirtmiştir. Köksal, *Mevlid-nâme* adlı eserinde biri Çorum Hasanpaşa Yazma Eserler, diğeri

⁶ Osman Çetin, “Tarihte İlk Resmî Mevlid Merâsimleri”, *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 2/2 (1987): 73-76; Abdulkadir Karahan, “560. Yılında Mevlid”, *İslam Medeniyeti* (Nisan 1969): 12-14.

⁷ Hasan Aksoy, “Mevlid: Türk Edebiyatı”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 2004), 29: 482-484; Nihat Sami Banarlı, “Mevlid ve Mevlid'de Millî Çizgiler”, *Yüksek İslam Enstitüsü Dergisi* 1/1 (İstanbul: Osman Yalçın Matbaası, 1962), 14-21.

⁸ İsmail Ünver, “Ahmedî'nin İskender-nâmesi'ndeki Mevlid Bölümü”, *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı-Belleten*, (Ankara 1978), 355-411; Mehmet Fatih Köksal, *Mevlid-nâme* (Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları: Ankara, 2011), 58-59.

⁹ Ayşe Necla Pekolcay, *Türkçe Mevlid Metinleri* (Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi, 1950); *Mevlid* (Ankara: TDV Yayınları, 1993), 29-30.

¹⁰ Muhammed Tayyib Okıç, “Çeşitli Dillerde Mevlidler ve Süleyman Çelebi Mevlidinin Tercemeleri”, *Atatürk Üniversitesi İslâmî İlimler Fakültesi Dergisi* 1 (1975): 27-38.

¹¹ Hasibe Mazıoğlu, “Türk Edebiyatında Mevlid Yazan Şairler”, *Ankara Üniversitesi DTCF Türkoloji Dergisi* 4/1 (1974): 31-62; Hasan Aksoy, “Eski Türk Edebiyatında Mevlidler”, *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi* 5/9 (2007): 323-332.

¹² Mehmet Fatih Köksal, *Mevlid-nâme*, 47-82.

¹³ Eser, bundan sonra *Mevlûd-i Şerîf* ismiyle zikredilecektir.

¹⁴ Ethem Erkoç, “Çorum Hasanpaşa Kütüphanesi'ndeki Siyerle İlgili Bazı Yazmalar ve Enverî Erzincânî'nin “Mevlûd-i Şerîf” Adlı Manzumesi Üzerine Bir Değerlendirme”, *İslami İlimler Dergisi* 1/1 (Bahar 2006): 251-257.

¹⁵ Mehmet Fatih Köksal, *Mevlid-nâme*, 33, 74.

Kastamonu Yazma Eserler Kütüphanesinde bulunan iki nüshasından söz etmiş ve beyit sayısını 142 olarak tespit etmiştir. *Mevlûd-i Şerîf*in ikinci nüshası olarak kabul edilen Kastamonu nüshası aslında *Vesiletü'n-necat*'in bir nüshasıdır. "*Hâzâ Kitâbü Mevlûdî'n-nebî*" başlığıyla verilen bu nüshanın ilk beş vараğında münacaatlara ve na'nlere yer verilmiş ve mevlid okumanın fazileti anlatılmıştır. Bu nüshada müellife ait bir kayda rastlanmamıştır. Yaptığımız araştırmada *Mevlûd-i Şerîf*in yine Çorum Hasanpaşa Yazma Eserler Kütüphanesinde kayıtlı daha hacimli başka bir nüshası tespit edilmiştir. Bu çalışmada Enverî mahlaslı şairler araştırılmış, müellif ve *Mevlûd-i Şerîf hakkında* bilgi verilmiş, kaynaklarda tespit ettiğimiz yeni nüsha ile diğer nüsha karşılaştırılarak *Mevlûd-i Şerîf*in tenkitli metni kurulmuştur

1. Enverî Mahlaslı Şairler

Türk edebiyatında, Enverî mahlasını ya da adını kullanan başlıca şairler ve devlet adamları şunlardır:

Enverî: XV. yüzyılda yaşadığı tahmin edilen Enverî, daha çok tarihçiliğiyle anılmıştır. *Düstur-nâme* adlı manzum bir eser yazan müellif, orta dereceli bir şair olarak değerlendirilmiştir.¹⁶

Enverî: XV ya da XVI. yüzyılda yaşadığı tahmin edilmektedir. Enverî mahlasını kullanan diğer şairlerden "müneccim" unvanıyla temyiz edilmektedir. *Mecma'u'n-nezâ'ir*'de birkaç şiirine rastlanmıştır.¹⁷

Enverî: XVI. yüzyıl şairlerindedir. Mürekkepçi/Sûzenger Enverî olarak tanınmıştır. İstanbullu olan şairin *Divan*'ı vardır. 954/1547'de vefat etmiştir.¹⁸

Enverî: Bursalı olan şair, Enverî Dede namıyla şöhret bulmuştur. Nakşî tarikatına intisap etmiş, *Güldeste* olarak adlandırılan bir mesnevi telif etmiştir. Şair, 953/1546 yılında Bursa'da vefat etmiştir.¹⁹

Enverî: XVII. yüzyılda yaşayan Enverî, kendinden bir asır önce yaşamış olan Mürekkepçi Enverî ile karıştırılmıştır. Şairin *Divan*'ı vardır.²⁰

Enverî: Şeyh Seyyid Hasan Enverî Efendi olarak bilinir. Balat Ferah Kethüdâ Tekkesi şeyhlerindedir. 1100/1688 yılında Eyüp'te vefat etmiştir.²¹

Enverî: Hattat Mehmed Enverî Efendi, Hocaşâde ve Karakız lakablarıyla tanınmıştır. İstanbullu olan şairin bazı manzumeleri bestelenmiştir. Medîne'de 1106/1694 yılında vefat ettiği anlaşılmıştır.²²

Enverî: Hakkında pek bilgi bulunmayan şair, Enverî Mehmed Efendi olarak tanınmıştır. Bâbülfide yetmişmiş, Osmanlı devlet teşkilatında görev yapmıştır. XVII. yüzyılın ikinci yarısı ile XVIII. yüzyılın ilk çeyreğinde yaşadığı kabul edilmiştir. 1138/1725 yılında vefat ettikten sonra Üsküdar'a defnedilmiştir.

Enverî: Vakanûvis Sadullah Enverî Efendi, XVIII. yüzyıl divan kâtiplerindedir. Trabzonludur. Dürüst, iffetli, salih ve münşi vasıflarıyla anılmıştır. 1209/1794'te vefat eden şair, Haydarpaşa'da medfundur.

¹⁶ Komisyon, "Enverî", *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi* (İstanbul: Dergâh Yayınları, 1979), 3: 52.

¹⁷ Mehmet Fatih Köksal, "Enverî", *Türk Dünyası Edebiyatçılar Yazarlar ve Şairler Ansiklopedisi* (Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, 2002), 3: 351.

¹⁸ Latîfî, *Tezkiretü's-şu'ârâ ve tabsiratü'n-nuzamâ (inceleme-metin)*, Haz. Rıdvan Canım (Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, 2000), 181.

¹⁹ İsmail Hakkı Aksoyak, "Enverî Dede", Erişim: 19 Şubat 2019, <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com>.

²⁰ Ömer Savran, "Enverî", Erişim: 19 Şubat 2019, <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com>.

²¹ Cemal Kurnaz - Mustafa Tatçı, *Mehmed Nâil Tuman Tuhfe-i Nâilî-Divan Şairlerinin Muhtasar Biyografileri*. (Ankara: Bizim Büro Yayınları, 2001), 1: 75.

²² Saadettin Nüzhet Ergun, *Türk Şairleri* (İstanbul: Bozkurt Matbaası, 1945), 3.

468 | Seydi Kiraz. Enverî-i Erzincânî ve Mevlûd-i Şerîfî

Enverî: Ahmed Enverî Efendi, XIX. yüzyıl kâtip ve şairleri arasında yer almıştır. Bir müddet istinaf mahkemesi reisliği de yapan şair, 1301/1884 yılında vefat etmiştir. Üsküdar'da medfundur.²³

Enverî: Hakkında pek bilgi bulunmayan Enverî, hece ve aruz vezniyle şiirler yazmıştır.²⁴

Enverî: Sadullâh Enverî Efendi, XIX. yüzyılda yaşamış başka bir şairdir. Dîvân-ı Hümâyûn kaleminde yetişmiştir. İnşa alanında başarılı olan şair, aynı zamanda âlimdir. 1265/1849 yılında vefat etmiştir.²⁵

Yapılan araştırmalarda tezkireler ve diğer kaynaklarda mevlid yazan, Erzincanlı olan ve Enverî mahlasını kullanan başka bir şaire rastlanmamıştır. Mahalli kaynaklarda²⁶ da Enverî Erzincânî hakkında bir bilginin bulunamaması, *Mevlûd-i Şerîf* müellifinin bahsi geçen Enverîlerden farklı bir şair olma ihtimalini kuvvetlendirmiştir.

2. Eserin Müellifi

Mevlûd-i Şerîf'te biri memleketi Erzincan nisbesiyle serlevhada, dördü beyitlerde olmak üzere 5 yerde müellifin mahlası zikredilmiştir. Serlevha ve beyitlerden şairin mahlasının Enverî, memleketinin Erzincan ve şu an için bir mevlidi olduğu bilgisine ulaşılmıştır:

Mevlûd-i Şerîf Enverî-i Erzincânî

Der-i rahmet ma'âbed şod penâhem

Nigehdâr Enverî-râ pâdişâh (b.12)

Enverî kuluñ gubâr-ı hâk-i pâyüñdür senüñ

Yâ Resûla'llâh şefâ'at isterem yevmü'l-cezâ (b.20)

Kıl şefâ'at rûz-i mahşer Enverî bî-çâreye

Olsa bir nîm-nigâhuñ mahz-ı gufrândur baña (b.26)

Elverür Enverî âdâba ri'âyet eyle

Etme iksâr bilür bendesi hâlin Mevlâ (b.81)

Enverî, Hz. Hüseyin ve Hasan'ın Hz. Peygamberin gözünün nuru, aydınlığı; Hz. Hamza ve Abbâs'ın birer inci olmakla tavsif ederken "Torununu onlara komşu eyle!" duasında bulunmuştur. Şair, duada geçen "sıbt" kavramından seyyid olduğunu ima etmiştir.

Hem Hüseyin ile Hasan kurretü'l-'ayn-ı nebî

Hamza vü 'Abbâs cenâbına dürerhâ-yı senâ

Cümlesini severüz cân ü gönülden taḥkîk

Hem-civâr eyle behiştüñde budur sıbt-recâ (b. 127-128)

Enverî, bir mevlid şairine göre iddialıdır. Aşağıdaki mısralar, bir kasidenin fahriye bölümünü hatırlatan bir üslûbla yazılmıştır. Şair, İskender'in aynası kadar saf bir mizaca sahip

²³ Mehmed Süreyya, *Sicilli Osmanî* (İstanbul: Matbaa-i Âmire, 1308), 1: 440-441.

²⁴ Komisyon, "Enverî", *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi*, 3: 52.

²⁵ Mehmed Süreyya, *Sicilli Osmanî*, 441.

²⁶ Vehbi Cem Aşkun, *Terzibaba ve Erzincan'ın Mutasavvuf Şairleri* (Balıkesir: Türkdili Matbaası, 1956); Rıfık Kaymaz - Halil İbrahim Özdemir, *Erzincanlılar Ansiklopedisi*, "Kültür, Sanat, Edebiyat, Bilim, Siyaset, Bürokrasi, İş Dünyasında" (Erzincan: Doğu Yayınları, 2010).

olmakla ve nükte dolu şiiiriyle övünmektedir. Kalemi irfan bahçesinin gayet rağbet edilen tatlı dilli şakiyan kuşu ve sözleri şeker kadar tatlıdır. Şair, gösterişten uzak, berrak bir tabiata sahiptir; sözleri, inci kadar değerlidir.

*Ṭab 'ım āyīne-i İskenderīveş şāfidür
Nev-be-nev 'aks eder anda nikāt-ı zībā*

*Ḳalemim ṭūṭi-i güyende-i bāğ-ı 'irfān
Mıṣr-ı endişede şīrīn-sūhānım ḵand-ı şafā*

*Kilk-i efkārıma vābeste edā-yı merğūb
Ṭarz-ı eş'ārıma maḥşūş nevā-yı ra'nā*

*Şā'ir-i şāfi-nihādım dürr-i berrāk gibi
Zihn-i derrākıma girmez idi tā renc ü riyā (b.29-32)*

Mevlidin ilk on iki beytini Farsça yazan şair, bunu övünç vesilesi yapmış, kendisini marifet sahasının en iyi Farsça bilen şahsı olarak nazara vermiştir. Şiirini ifade bağlamında en geniş sahalara bile şair için yetersiz kalmıştır. Zira o, belagat erbabına meydan okuyan, beyanı sihirli bir söz müftüsüdür.

*'Arşa-i ma'rifetüñ fāris-i çālāki benem
Az gelür cünbiş-i reftārıma her teng-i fezā*

*Müfti-i sihr-i beyānım der isem lāf değil
İşde meydān-ı hüner var ise gelsün bülegā (33-34)*

3. Eserin Adı

Beyitlerde eserin adı belirtilmemekle birlikte metnin H1 nüshasının serlevhasında eser, "Mevlūd-i Şerif /Sünbül-i Gülzār-ı Kelām-ı Ḳadīm", H2 nüshasında "Sünbül-i Gülzār-ı Kelām-ı Ḳadīm" olarak adlandırılmıştır. H2 nüshasının 2a sayfasında "... Mevlūd-i Şerif ve Mi'rāc-ı Ḥazret-i Muḥtār 'Aleyhim Şalevātu'llāhi ve Selāmuḥu 'Alā Rūh-ı Laṭīfe ve 'Alā Ālihī ve Eshābihī" başlığındaki "Mevlūd-i Şerif" ibaresi, Hz. Peygamber'in âlemleri şereflendiren doğumu olarak yorumlanabilir. Metin boyunca "mevlūd" imlasının da tercih edilmesi, nüshalarda eser "Mevlūd-i Şerif /Sünbül-i Gülzār-ı Kelām-ı Ḳadīm" olarak tesmiye edildiğinden eseri, çift isimli bir mevlid olarak değerlendirmek daha yerinde görünmektedir.

4. Eserin Yazılış Tarihi

Nüshalarda eserin telif tarihiyle ilgili bir kayıt belirtilmemiştir. H1 nüshasında telif tarihi hakkında bir kayıt belirtilmediği gibi istinsah tarihine de yer verilmemiştir. Daha kısa olan ve eksik olduğu intibamı uyandıran H2 nüshası, 1249/1833 yılında istinsah edilmiştir. Ancak dil ve üslup özelliklerine bakıldığında metnin XVII. ya da XVIII. yüzyılda yazıldığı söylenebilir.

5. Eserin Yazılış Sebebi

Eserde sebep-i telif bölümüne yer verilmemiştir. Ancak birçok mevlid müellifinde olduğu gibi Enverî'nin de eseri yazmadaki maksadı Hz. Peygamberin şefaatine nail olma ve affa vesile olma arzusunu gözettiği söylenebilir. Aşağıda verilen bu minvaldeki beyitler, eserin yazılış sebebi olarak değerlendirilebilir:

Enverî ḵuluñ gubār-ı ḥāk-i pāyüñdür senüñ
Yā Resūla'llāh şefā'at isterem yevmü'l-cezā (b.20)

Bahr-ı gufrânîna pâyân u nihâyet yokdur

Tevbeler her ne ki etdim ise ben cürm ü hâta (b.139)

6. Eserin Nazım Biçimi

Mevlidler, genellikle mesnevi nazım biçimiyle yazılsa da belirli aralıklarla gazel, kaside, murabba gibi nazım biçimlerine²⁷ yer verilmiştir. Mesnevi dışında farklı nazım biçimleriyle oluşturulan mevlid sayısı şimdilik iki eserle sınırlıdır. Bunlardan biri, Çizmece-zâde Vehbî'nin *Vesiletü'n-necât*'ın bazı beyitlerini tesdis ettiği mevlidir.²⁸ Diğeri ise Enverî-i Erzincanî'nin kaside nazım biçimiyle yazdığı *Mevlûd-i Şerîfî*'dir. *Mevlûd-i Şerîfî*, 48 beyitten oluşan ve mevlidin öneminin anlatıldığı iki hikâyenin dışında tamamen kaside nazım biçimiyle yazılmıştır. Mevlid bu açıdan diğer mevlidlerden ayrılmıştır.

7. Eserin Vezni

Mevlûd-i Şerîfî'nin ilk on iki beyiti Farsça yazılmış bir kasidedir. Kasidenin 1-12 beyitlerinde mefâ'ilün mefâ'ilün fe'ülün, 13-141 beyitlerinde fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün kalıbı kullanılmıştır.

Eserdeki vasıta beyitlerinde iki farklı kalıp tercih edilmiştir: 21., 27., 82. ve 142. beyitlerde fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün; 13. ve 29. beyitlerde fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün. Vasıta beyitleri rastgele tekrar edilmiştir. 143-202 beyitlerinde mevlidin öneminin anlatıldığı iki hikâyeye yer verilmiştir. Hikâyelerde aynı zamanda *Vesiletü'n-necât*'ta kullanılan fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün ölçüsüne yer verilmiştir. Şairin aruzu kullanmada başarılı olduğu söylenemez. Mevliddeki vezni kusurlu mısra ve beyitler apratta gösterilmiştir.

8. Eserin Beyit Sayısı

Eserde beyit sayısı ile ilgili bir bilgi yoktur. Mevlidin H2 nüshasında 142 beyit bulunmaktadır. Eserin H2 ve H1 nüshası karşılaştırılarak kurulan metninde beyit sayısı, 202 olarak belirlenmiştir. Yazmanın H1 nüshasında 6a ve 7a yüzleri arasında kalan bölümde sayfa ya da sayfalar eksiktir. 5b ve 6b sayfalarında rekabelere yer verilmemiştir. Eksik sayfalar bulunduğu beyit sayısının artacağı ön görülebilir.

9. Eserin Muhtevası

Nüshalarda birkaç başlık kullanılmıştır. Başlık olarak H1'in serlevhasında eserin ismi Türkçe, H2'de Türkçe-Farsça verilmiş. H2'de başlık olarak değerlendirilebilecek birkaç satırlık metne yer verilmiştir. Eserde, Arapça başlık kullanılmamıştır. Muhteva, beyit numaralarına göre şöyle oluşturulmuş:

Tevhid (Farsça): 1-13.

Besmele, şükür, Hz. Peygamber'e, âline, ezvacına ve çâr-yâra selam: 14-20.

Bana redifli bir gazel: 21-27.

Fahriye: 28-35.

Na't: 36-52.

Hz. Peygamber'in doğumundan önce ve sonra görülen olağanüstü olaylar: Meleklerin Hz. Peygamber'in doğumuna hazırlanmaları, Beytül-haram'a, doğu ve batıya birer bayrağın

²⁷ Hasan Aksoy, *Şemseddin Sivasî, Hayatı, Eserleri ve Mevlidi, Tenkitli Basım* (Öğretim Üyeliği Tezi, Marmara Üniversitesi, 1980); Hikmet Atik, *Siverek Mevlidi* (Ankara: İlahiyat Yayınları, 2012); Alim Yıldız, "Tahir Nadi ve Mevlidi", *Mevlid Külliyyâtı*, Ed. Bilal Kemikli, 2. Baskı (Ankara: DİB Yayınları, 2016), 3: 137-158; "İhramcızâde İsmail Hakkı ve Mevlidi", *Mevlid Külliyyâtı*, Ed. Bilal Kemikli, 2. Baskı (Ankara: DİB Yayınları, 2016), 3: 205-225; Rıfat Kütük, Fetih Öncesinde Yazılmış Bir Mevlid: Aya-sofya Müezzini Kemâl'in Mevlidü'n-Nebî'si", *Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 40/1 (Haziran 2016): 27-95.

²⁸ Mehmet Sarı, "Çizmece-zâde Vehbî Efendi'nin Mevlid-i Şerîfî Tesdisi", *V. Afyonkarahisar Araştırmaları Sempozyumu Bildirileri* (Afyonkarahisar, 13-14 Nisan 2000) Haz. Mehmet Sarlık, (Afyon: Afyon Belediyesi Yayınları, 2000), 434-449.

dikilmesi, Kâbe'deki putların ve Kisra'nın sarayının yıkılması, Save gölünün kuruması, hurilerin Âmine'ye yardım etmesi, Hz. Peygamber'in doğumuyla yerin ve göğün nura gark olması: 53-82.

Mi'raç: Allah'ın Hz. Peygamber'i huzuruna getirmesi için Cibril'i görevlendirmesi, Cibril'in Burak'a gitmesi, Burak'ın Hz. Peygamber aşkından yıllardır yemeden içmeden kesilmesi, Cibril ile Burak'ın yeryüzüne inmesi, Hz. Peygamber'in Ümmi Hânî'nin evinden Mescid-i Aksa'ya gitmesi, orada enbiyalarla görüşmesi, iki rekât namazın ardından semaya yükselmesi, yedi göğü, cennet ve cehennemi seyretmesi, Hz. Hz. Musa ile namaz konusunda konuşması, Hz. İsa, İdris'in ismen anılması, Cibril'i geride bırakarak Refref'le Sidre makamına ermesi, Cenâb-ı Hak'la müşerref olması, mükâleme etmesi, beş vakit namazın farz kılınması, bir anda dünyaya dönmesi, gördüklerini ashaba anlatması ve ashabının özellikle Ebu Bekir'in tasdiğine mazhar olması: 83-122.

Selam, münacat ve asıl konunun sona ermesi: Hz. Peygamber'i, evvacını, Hz. Fatma'yı, dört halifeyi, Hz. Hasan'ı, Hüseyin'i, Hamza'yı ve Abbas'ı selamlaması, şairin af talebi ve yakarışı: 123-154.

Mevlid okumanın ve ona hürmet etmenin önemini anlatan birinci hikâye: Bağdat'ta gece-gündüz hayırla uğraşan bir kişi, her rebii'l-evvel ayı geldiğinde büyük bir sevinçle etrafındakilere ikramda bulunurmuş. Onun bu neşesi, karı-koca Yahudi olan komşusunun dikkatinden kaçmaz. Kadın, bu ihsanın hikmetinin Hz. Peygamber'in mevlid töreni olduğunu öğrenir. Hz. Peygamber'in adını işiten kadın O'nu büyük bir aşkla sevmeye başlar ve kendinden geçer. O gece uyuduğunda bir rüya görür. Rüyasında kalabalık içinde güzel yüzlü birini görür ve kim olduğunu sorar. Hz. Muhammed olduğunu öğrenir. Kadın selam vererek yanına yaklaşır. Hz. Peygamber, kadının selamını alır, ona iman telkin eder ve onun bağışlandığını müjdeliler. Sevinçle uyandığında gördüklerini eşiyile paylaşınca eşinin de aynı rüyayı gördüğünü öğrenir. Bunun üzerine karı-koca İslam'a girerler ve her yıl mevlid vesilesiyle ziyafet verirler: 155-191.

İkinci hikâye: Bu hikâyenin baş tarafı eksik. Zira hikâye, "Şandılar kim kavmi anı ölmedi/Diri midir kimse anı bilmedi" beytiyle başlamaktadır. Geriye kalan kısmı şöyledir: Kavmi, hareketsiz yatan genç için bir doktor çağırır. Aslında ölmüş olan bu genç, Hakk'ın kudretiyle yeniden dirilir; oradakilere ölmediğini, cenneti ziyaret ettiğini, Hz. Peygamber'in meclisine katıldığını, O'nun mevlidine hürmet edilmesini gerektiğini söyler ve tekrar gözlerini kapatır: 192-202.

10. Vesiletü'n-Necat ile Mevlûd-i Şerîf'in Karşılaştırılması

Vesiletü'n-necat, mevlid yazma geleneğinde kurucu eser²⁹ görüldüğünden muhteva ve biçim yönünden birçok mevlid için bir model olarak kabul edilmiştir. Edebiyatımızda yazılan mevlidler, temel hususiyetler bakımından ona benzeseler de bazı hususlarda *Vesiletü'n-necat*'tan ayrılırlar. Bu durum, Enverî'nin *Mevlûd-i Şerîf*i için de geçerlidir. *Mevlûd-i Şerîf*, özellikle şekil ve dil özellikleri bakımından *Vesiletü'n-necat*'a benzemediği gibi diğer mevlidlere de benzemez.

10.1. Şekil Bakımından Karşılaştırma

Mevlûd-i Şerîf'in *Vesiletü'n-necat*'tan ayrıldığı önemli noktalardan biri, nazım tekniği hususundaki sıradışılığıdır. *Mevlûd-i Şerîf*, (mevlidin öneminin anlatıldığı 48 beyit tutarındaki iki hikâye hariç tutulduğunda) kaside tarzında telif edilmiştir. *Vesiletü'n-necat* ve diğer mevlidlerin kahir ekseriyatı ise mesnevi nazım biçimiyle yazılmıştır. *Mevlûd-i Şerîf*, bu yönüyle bütün mevlidler arasında bir istisna olarak değerlendirilebilir.

²⁹ Bilal Kemikli (ed), "Süleyman Çelebi ve Vesiletü'n-Necat", *Mevlid Külliyyâtı*, 2. Baskı (Ankara: DİB Yayınları, 2016), 1: 24.

472 | Seydi Kiraz. Enverî-i Erzincânî ve Mevlûd-i Şerîfî

İki mevlid aruz kalıplarının çeşitliliği bakımından da birbirinden ayrılır. *Vesiletü'n-necât*'ta fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün; *Mevlûd-i Şerîfî*'te ise mefâ'ilün mefâ'ilün fe'ülün ile dönüşümlü olarak fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün ve fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün kalıpları kullanılmıştır.

Her iki şairin konu geçişlerinde vasita beyitlerine yer vermeleri bir benzerlik olarak zikredilebilir. Ancak bu beyitlerin eserlerde tekrarlanma aralıkları eserleri birbirinden ayırmıştır. *Vesiletü'n-necât*'ta vasita beyti, iki beyit halinde değişmeden metin boyunca devam etmiştir:

*Haşre dek ger dinilürse bu kelâm
Niçe haşr ola bu olmaya tamâm*

*Ger dilerseñüz bulasız oddan necât
'Işk ile derd ile aydun es-salâ*

Mevlûd-i Şerîfî'te ise vasita beyiti değişkendir ve *Vesiletü'n-necât*'ın aksine tek beyit halindedir. Vasita beyitleri *Vesiletü'n-necât*'ta olduğu gibi büyük oranda Türkçe yazılmıştır. Üç yerde Arapça vasita beyitine yer verilmiştir:

*Ger dilerseñ bulasun 'âlî-mâkâm
'Âşk ile diñ eş-şalatü ve's-selâm (b.21)*

*Ger dilerseñ göresün nûr-ı Hudâ
Eş-şalatü ve's-selâm olsun edâ (b.27)*

*Sürmek isterseñ cenân içre şafâ
Kıl şalavâtı ber-rû-yı ân-Muştafâ (b.82)*

*Şâllü 'aleyh ve sellimü't-teslîmâ
Hattâ tenâlû cenneten ve na'imâ (b.142)*

*Be-gül-'arîz cân-perver-i Ahmed şalavât
Be-rû-gîsü-yı feraḥ-baḥş-ı Muhammed şalavât (b.13)*

*Be-gül-'arîz cân-perver-i Ahmed şalavât
Be-rû-gîsü-yı feraḥ-baḥş-ı Muhammed şalavât (b.129)*

Enverî'nin ifadelerinde Süleyman Çelebi'nin söyleyişini hatırlatan ifadeler görülmektedir. Özellikle "merhâba, es-selâm" ibarelerinin tekrar edildiği şu beyitler dikkat çekicidir:

*Merḥabâ ehlen ve sehlen dedi cümle mevcûd
Sen şafâ geldün eyâ dâver-i dîn ü dünyâ*

*Merḥabâ ey ezeli-ḥazret-i maḥbûb-ı güzîn
Merḥabâ ey sened-i devlet-i feyz-i 'ulyâ*

*Merḥabâ mevlûd-i ḥaşuñla cihân buldı ḥayât
Merḥabâ kevn ü mekânı şerefün şaldı ziyâ*

Merḥabâ dürre-i beyzâ-i nübüvvet sensin
Merḥabâ gevher-i yektâ-yı rûsul kân-ı vefâ

Ve's-selâm zât-ı şerîfüñle 'âlem-i nürdan
Rûz-i maḥşerde umâr luṭfiñi a'lâ vü ednâ

Es-selâm ey şâh-ı iḳlîm-i şefâ'at ki senüñ
Rûz-i maḥşerde umar luṭfiñi a'lâ vü ednâ

Es-selâm ey kerem ü şefḳati mebzül-i enâm
Saña maḥşüş şefâ'at saña maḥşüş recâ

Es-selâm şevḳ-i muḥabbetle ḥuzûr-ı pâke
Mücrimem rû-siyehem ḳıl baña imdâd şehâ (b.68-75)

10.2. Muhteva Bakımından Karşılaştırma

Mavlûd-i Şerîf, beyit sayısı bakımından *Vesiletü'n-necât*'in yaklaşık 1/4'ü kadardır. *Mavlûd-i Şerîf*'in hacimce küçük olması, içeriği daraltmıştır. Bundan dolayı *Vesiletü'n-necât*'ta ayrıntılı anlatılan mevzulara ya temas edilmemiş ya da bunlar özetlenerek verilmiştir. Nitekim *Vesiletü'n-necât*'ta "Nurun Yaratılması-İntikali, Doğum, Miraç ve Vefat" bölümleri bulunurken *Mavlûd-i Şerîf*'te bölümler "Doğum ve Miraç"tan ibarettir. Hz. Peygamber'in doğumunda Amine'ye yardım eden melekler bir beyitle geçirilmiş, Hz. Havva, Meryem ve Asiy'e'nin adları geçmemiş, miraçta Hz. İsa ve İdris sadece anılmış. *Vesiletü'n-necât*'ta ise bu mevzular daha ayrıntılı işlenmiştir. *Mavlûd-i Şerîf*'in *Vesiletü'n-necât*'ın dışında *Nasibî Mevlidi* ile de mukayese edilmesi gerekir. Zira bu iki mevlid arasında dikkat çekici benzerlikler vardır.

11. Mevlûd-i Şerîf ile Nasibî Mevlidi'ndeki Hikâye Bölümleri

Mavlûd-i Şerîf'in dikkat çekici bir hususiyeti, onun *Nasibî Mevlidi*'ne³⁰ şairtıcı oranda benzemesidir. Hikâyeler, *Nasibî Mevlidi*'nin giriş bölümünde art arda gelecek şekilde yazılmıştır. Bu mevlidin ilk hikâyesi "Hikâye-i Latîf" başlığıyla 43 beyitli bir manzumedir. Hikâyede, Bağdat'ta yaşayan Yahudi bir karı-kocanın Hz. Peygamber'in mevlidine saygı göstermeleri ve bundan dolayı müslüman olmaları anlatılmıştır. İkinci hikâye ise "Hikâye-i Latîf" başlığıyla 35 beyit halinde telif edilmiştir. Bu hikâyede Ali adında bir gencin annesinden kalan bir flori ile mevlid okutması, buna mükâfat olarak imanla vefat etmesi anlatılmıştır.

Mavlûd-i Şerîf'teki iki hikâye birbirini takip edecek şekilde fakat *Nasibî Mevlidi*'nin aksine mevlidin son bölümünde bulunmaktadır. Buradaki hikâyeler için herhangi bir başlık kullanılmamıştır. 34 beyitten oluşan birinci hikâye, *Nasibî Mevlidi*'ndeki ilk hikâye ile konu, beyit sayısı ve ifade bakımından birbirinin tekrarı gibidir. Bazı mısralar ve beyitler, küçük farklılıklarla birbirinden ayrılmış, bazıları da aynen tekrar edilmiştir:

Mavlûd-i Şerîf

157. *Şehr-i Bağdâd'da var idi bir kişi*
Gice gündüz ḥayr eder idi işi

³⁰ Ayrıntılı bilgi için bk. Mehmet Fatih Köksal, *Mevlid-nâme*, 379-440.

474 | Seydi Kiraz, Enverî-i Erzincânî ve Mevlûd-i Şerîfî

158. *Her rebî'ü'l-evvel ayı Muştafâ
Mevlûdını eyler idi pür-şafâ*
159. *Ol Habîb'ün yolına komuşdı baş
Yedürürdi et ü etmek dürlü aş*
160. *Bir Yahûdî koñşısı vardı anuñ
Ki 'adûsı idi İslâm ehlinün*
163. *Ol Yahûdî dedi aña ey nigâr
Bir nebîsi vardur anuñ gül- 'izâr*

Nasîbî Mevlidi

37. *Şehr-i Bağdâd'da var idi bir kişi
Gice gündüz hayr idi anuñ işi*
39. *Her rebî'ü'l-evvel ayı Muştafâ
Mevlûdun eyler-idi ol pür-şafâ*
38. *Muştafa 'aşkına ol komuşdı baş
Yedürürdi et ü etmek dürlü aş*
41. *Bir Yahûdî koñşısı vardı anuñ
Fışk [u] 'ısyân dâ'imâ kârı anuñ*
45. *Eri aña dedi bilgil ey nigâr
Bir nebîsi vardur anuñ şemsvâr*

Mevlûd-i Şerîf'teki ikinci hikâyenin baş ve orta kısmı eksiktir. Nasîbî Mevlidi'î göz önüne alındığında bunun miktarının yaklaşık 20-25 beyit olduğunu söylemek mümkündür. Sadece sonuç bölümünün anlatıldığı hikâye 11 beyitten ibarettir. Eksik beyit ya da sayfalara rağmen bu hikâyedeki benzerlik, birinci hikâyeye göre daha fazladır. Mevlidlerdeki hikâyeler, birkaç kelime, kelime grubu ve beyit haricinde büyük oranda tekrar edilmiştir.

Mevlûd-i Şerîf

195. *Dedi bilün bu yigit ölmüşdürür
Lîk buña Hâk nazar kılmışdurur*
196. *Gözin açdı ol cevân ol dem hemân
Kavmine dedi kim oluñ şadumân*
197. *Hâk baña bu dem tecellî eyledi
Luţf edüp beni tesellî eyledi*

198. *Ölmeden cennetde yerüm görmüşem*
Muştafâ'nuñ meclisine ermüşem

199. *Güldigüm budur benüm bilüñ dedi*
Muştafâ'nuñ mevlûdun kılûñ dedi

Nasîbî Mevlidi

104. *Dedi bilüñ bu yigît ölmüş-dürür*
Lik buña Hâk nazar kılmış-durur

106. *Gözün açdı ol cevân ol-dem hemân*
Şavmine dedi kim oluñ şadumân

107. *Hâk baña bu dem tecellî eyledi*
Lutî edüp beni tesellî eyledi

108. *Ölmeden cennetde yerim görmüşem*
Muştafâ'nuñ meclisine ermüşem

110. *Güldigüm budur benüm bilüñ dedi*
Muştafâ'nuñ mevlûdun idüñ dedi

Nasîbî Mevlidi'nin XV-XVI. yüzyılda, Mevlûd-i Şerîf'in ise ünlülerin düzlük-yuvarlaklık özelliği, Eski Anadolu Türkçesinde kullanılan eklerin fazla olmaması ve arkaik kelimelerin daha az olmasından XVII. ya da VIII. yüzyılda yazılmış olabilir. İfade ve imladan dolayı şairlerin aynı yüzyılda yaşamış olmaları mümkün görünmüyor. Elde bir kayıt olmamakla birlikte Enverî'nin Nasîbî'den bir ya da iki asır sonra yaşadığı söylenebilir.

Mukayese edilen mevlidlerin nerdeyse aynı olması, etkilenmeden çok taklit etme, alıntılama ya da müstensih tasarrufu ihtimalini düşündürmektedir. Kronolojik zaman hesaba katıldığında alıntılama ve müstensih ilavesi olarak kabul etmek daha muhtemel görünüyor. Mevlûd-i Şerîf'teki hikâyelerin ana bölümlerden sonra yazılması, cetvellerdeki çizgi farklılıkları hikâyelerin sonradan eklendiği izlenimini daha da kuvvetlendirmektedir.

12. Eserin Dil ve Anlatım Özellikleri

Mevlûd-i Şerîf'in ana bölümleri (b.1-141) kaside, hikâyelerin anlatıldığı kısım (b.142-203) mesnevi tarzında yazılmıştır. Eserin ana konusunun anlatıldığı kaside bölümünde, Eski Anadolu Türkçesinde görülen ekler, arkaik kelimelerin kullanım miktarı fazla değildir ve bunlar şunlardan ibarettir: -gil (19), -uban (101), koñşı (19), muştı (59) ve saçı (62). Mevlûd-i Şerîf'teki hikâyelerin anlatıldığı mesnevi bölümü, 48 beyittir. Bu miktar, kaside bölümün yaklaşık 1/4'ü kadar olmasına rağmen hikâyelerdeki EAT ekleri ve arkaik kelimeler daha fazladır: -uban, -üben (162, 176), -layın, -leyin (172), -isar, -iser (180), -durur, -dürür (164, 173, 195); koñşı (160, 161), irgör- (193), toyla- (189).

Mevlûd-i Şerîf'in Farsça bir tevhid ile başlaması şairin üslubu hakkında bazı çıkarımlara imkân vermektedir. Şu ana kadar tespit edilen mevlidlerin Farsça bir girizgâhla başlaması Mevlûd-i Şerîf'i, ifade bakımından istisna kılmıştır. Mevlidlerde genellikle sanat kaygısı ikinci plandadır. Mevlûd-i Şerîf'in kaside nazım biçimiyle yazılan kısmının Farsça bir tevhidle

476 | Seydi Kiraz. Enverî-i Erzincânî ve Mevlûd-i Şerîfî

başlaması, Farsça ve Arapça kelimelerle oluşturulan tamlamaların fazla olması, anlatımın teşbih, istiare, mecaz bakımından zengin olmasından dolayı eserin süslü bir anlatıma sahip olduğu söylenebilir. Mevlidin son bölümünde bulunan ve mesnevi nazım şekliyle yazılan hikâyelerde ise oldukça yalın bir anlatım tercih edilmiştir.

Mevlidde, atıf vavı ile izafet kesresinin birbirinin yerine kullanılması; tek kelimenin üç farklı imla ile yazılması (komşu, koñşı, konşı); rûh ile düzağ kelimelerindeki h-h harflerinin karıştırılması gibi müstensih hatalarına rastlamak mümkündür.

Eserde bazı kafiye kusurları vardır. Kasidede kafiye, uzun ünlü olan elif harfiyle () sağlanmasına rağmen bazı beyitlerde bu kural ihmal edilmiştir. Mesnevi nazım şekliyle yazılan bölümde de uyağın hesaba katılmadığı beyitlere yer verilmiştir:

Şahn-ı mahşerde kıyâmet kıpara efgânum

Âh ü feryâd ederem sen meded et deyü baña (b.48)

Ver metânet baña sâbit olayum emründe

Etmeyüm nakz-ı 'uhûd ile bu yüzimi kara (b.139)

O maşam içre kalup Hazret-i Cibrîl-i Emîn

Dedi ey şâh-ı cihân ben geçemem bundan aña (b.112)

Şevk ile añup ululaduñ benî

Bil kabûl etdi seni de ol Ganî (b.179)

Yâ Habîba'llâh yâ hayre'l-verâ'

Gitmesün bu yolda rûz u şeb verâ' (b.144)

Aşağıdaki beyitlerin ikinci mısralarının aynen yazılması, metin bütünlüğünde rastlanan bir durum olmadığından dikkat çekici bir özellik olarak görülebilir:

Ve's-selâm zât-ı şerîfüñle 'âlem-i nûrdan

Rûz-i mahşerde umâr luţfiñi a'lâ vü ednâ

Es-selâm ey şâh-ı iklîm-i şefâ'at ki senüñ

Rûz-i mahşerde umar luţfiñi a'lâ vü ednâ (b.72-73)

13. Eserin Nüshaları

13.1 Çorum Hasanpaşa Yazma Eserler Kütüphanesi, 19 Hk 543/1: 1b-7a (H1)

225x155-177x105 mm ölçülerindeki nüsha, 7 varak, 17 satırlı (katalogda 20 satır), sırtı kahverengi meşin, mukavva bir cilt içinde üzeri desenli kâğıt kaplı, kalkan filigranlı kâğıda iki sütun halinde, kırma nesih hatla, siyah mürekkeple yazılmış. Cetvel ve sözbaşları kırmızıdır. İstinsah tarihi ve müstensih belli değildir. Bu nüsha tenkitli metin kurulurken esas alınan nüshadır.

13.2. Çorum Hasanpaşa Yazma Eserler Kütüphanesi, 19 Hk 5536/17: 81b-84a. (H2)

215x155-177x117 mm ölçülerinde 4 varak, 21 satırlı, siyah meşin cilt, çift sütun üzerine nesih hatla, siyah mürekkeple yazılmış. İstinsah tarihi 1249/1833 yılı olup müstensih belli değildir. Milli Kütüphane ile Çorum Hasanpaşa Yazma Eserler Kütüphanesindeki bilgiler birbiriyle örtüşmemektedir. Biz nüshanın bulunduğu Çorum Hasanpaşa Yazma Eserler Kütüphanesi'nin kaydını esas aldık. Katolokta, ilk on iki beyitin Farsça olmasından dolayı eserin dilinin Farsça olduğu belirtilmiştir.

SONUÇ

1249/1833 yılında istinsah edilen Mevlûd-i Şerîf'in tam olarak ne zaman telif edildiği bilinmemektedir. Dil ve imla özellikleri göz önüne alındığında eserin XVII. ya da XVIII. yüzyıldığı söylenebilir. Mevlid, seyyid olduğu anlaşılan Enverî-i Erzincânî adında bir zat tarafından yazılmıştır. Tezkire ve diğer kaynakların yanı sıra mahalli kaynaklarda da müellif hakkında bir bilgi bulunamadı. Bu çalışmayla Mevlûd-i Şerîf'in Çorum Hasanpaşa Yazma Eserler Kütüphanesinde bulunan nüshasına ilaveten yine aynı kütüphanede fakat daha hacimli ikinci bir nüshası tesbit edildi. Birinci nüshada 142 olan beyit sayısı, yeni bulunan nüshayla 202'ye ulaşmıştır. Mevlidin Kastamonu Yazma Eserler Kütüphanesinde bulunan başka bir nüshasından söz edilse de bu nüshasının aslında Vesiletü'n-necât'ın bir nüshası olduğu görülmüştür. Mevlûd-i Şerîf, Farsça bir tevhid ile başlaması ve kaside nazım şekliyle yazılmasından dolayı diğer mevlidlerden ayrılmıştır.

14. *Metin*³¹

*Mevlûd-i Şerîf-i Enverî-i Erzincânî*³² [1b]

Bî'smi'llâhî'r-rahmânî'r-rahîm

Sünbül-i Gülzâr-ı Kelâm-ı Qadîm

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Fe'ülün

1. *Be-nâm-ı İzed u 'allâm u dâna*
*Ḥudâ-yı mün'im ü na'mâ vü âlâ*³³
2. *Ḥakîm ü münşî-i divân-ı hestî*
*'Alîm ü nâzım-ı hey'ât-ı eşyâ*³⁴
3. *Be-ḥamd-i Vâhib ü Mennân-ı a'zam*
*Be-şükr-i Râzık u Deyyân-ı a'lâ*³⁵
4. *Şalât-i bî-'aded şad-bâr teslîm*
*Be-rûḥ-ı pâk-i faḥr-i enbiyâ-râ*³⁶
5. *Heme ezvâc ü aşḥâb-ı kirâmeş*
*Hediyyebâd ez-men bes şenâhâ*³⁷
6. *Nüvistem in süḥanhâ hest-i ümmîd*

³¹ Metnin kuruluşunda H1 nüshası esas alınmıştır.

³² Gofte-i Ḥazret-i Enverî: H2.

³³ Lütuf ve nimetleri ihsan eden, her şeyi bilen Âlim olan Allah'ın adıyla.

³⁴ Varlık divanını hikmetle inşa eden, bütün eşyayı nazm eden Âlim.

³⁵ Yüce ve en büyük olan Rezzâk, Deyyân, Vâhib ve Mennân'a hamd olsun.

³⁶ Peygamberlerin övücü ve ruhu temiz olan Hz. Peygamber'e sonsuz salat (olsun ve O'na) yüz kez teslim (oldum).

³⁷ Övgüler, benden bütün eşlerine ve şerefli sahabelerine hediye olsun.

7. *Menem hâk-i reh-i sulţân-ı kevneyn
Ser ü cânem fedâ kurbân-ı ü-râ³⁹*
8. *Ĥudâyâ ĥürmet-i ân pâk-gevher
Güzâr ez-cürm-i bî-pâyân-ı mâ-râ⁴⁰*
9. *Ne-kerdem⁴¹ tâ'atî be-güzeşt 'ömrem⁴²
Dirîgâ ber-men-i üftâde ĥayfâ⁴³*
10. *Nedâmet kerdem estağfiru'llâh
'Aţâ cüyendeem âmurzigâr-râ⁴⁴*
11. *Be-âĥir çün resed 'ömr-i 'azîzem
Be-dih mâ nür-ı imânem Ĥudâyâ⁴⁵*
12. *Der-i rahmet-ma'âbed şod penâhem
Nigehdâr **Enverî**-râ pâdişâhâ⁴⁶*

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

13. ***Be-gül-'arız cân-perver-i Aĥmed şalavât
Be-rû-gîsû-yı feraĥ-baĥş-ı Muĥammed şalavât***
14. *Besmeleyle yâd edüp nâm-ı Ĥudâ'yı evvelâ
Eyledim tertib-i dîvân-ı belâgat-intimâ*
15. *Ĥamdunâ maĥdûd ol Vehhâb-ı zü'l-iĥsâna kim
Nür-ı 'irfân ile ĥalbüm eylemişdür pür-ziyâ*
16. *Hem⁴⁷ şalavâtla selâm ol faĥr-i 'âlem rûĥına[2a]
Eyledi bu 'âlemi şirk ü dâlâletden rehâ*

³⁸ Bizden sonra yadigâr kalsın diye bu sözleri yazdım.

³⁹ Ben, iki dünya sultanın yolunun toprağıyım, O'na başım ve canım feda olsun.

⁴⁰ Ey Rabb'im, ömrüm sayısız günahlarla geçti, o temiz ruh'un (Hz. Peygamber) hürmetine (bağışla).

⁴¹ Fikr-dem: H2

⁴² Mısrada vezin bozuk.

⁴³ Yazık, itaat edemedim, ömrümde (bana) eyvahlar düştü,

⁴⁴ Ey bağışlayıcı olan (Allah), affını arıyorum; tövbe, estağfurullah.

⁴⁵ Ey Rabb'im aziz ömrümün sonuna geldim, bize iman nurunu ver.

⁴⁶ H2'de bu mısra karşı sütuna değil birinci mısranın altına yazılmış. Ey padişahım, rahmet sığınağı olan kapın, benim de sığınağım oldu, Enverî'yi koru.

⁴⁷ Kim: H1.

17. *Âline ezvâcına etbâ'ına aşhâbına*
'Arz olunsun şad selâm u şad genâyâ vü du'â
18. *Çâr-yâr-ı bâ-şafâ Bû Bekr 'Ömer 'Osmân u 'Alî*
Hem olardur mü'minîne muqtedâ vü reh-nümâ
19. *Cümlesini severüz cân u gönülden şıdķ ile*
Cennet-i a'lâda koñşı eylegil yâ Rabbenâ
20. **Enverî** kuluñ ğubâr-ı ħâk-i pâyüñdür senüñ
Yâ Resûla'llâh şefâ'at isterem yevmü'l-cezâ

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

21. **Ger dilerseñ bulasuñ 'âlî-mâķâm**
'Âşk ile diñ eş-şalatü ve's-selâm⁴⁸
- Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün**
22. *Mürşidüm bu ħāngāh-ı dilde Qur'an'dur baña*
Ümmetüm faħr-i cihāna gör ne ihsāndur baña
23. *Şüfveş baħs u cedelden fārigam şāfi-dilem*
Bendeyüm lāzım olan zātına imāndur baña
24. *Dā'imā şun'-ı Ħudā'ya baķup istidlāl edüp*
Varlıģına mihr ü māh ez-cümle burhāndur baña
25. *Ey ħarīm-i ķurb-ı ev ednā⁴⁹ şehin-şāh-ı cihān*
Kemterin-i ümmetüñ oldum şükür şāndur baña
26. *Ķıl şefâ'at rüz-i maħşer Enverî bî-çāreye*
Olsa bir nīm-nigāhuñ maħz-ı ğufrāndur baña

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

27. **Ger dilerseñ göresiñ nür-ı Ħudā**

⁴⁸ Bu beyit H2'de yoktur.

⁴⁹ "Yahut daha az oldu (yakınlaştı)." en-Necm 53/9.

Der-Na't-ı Şerîf-i Hazret-i Sultân-ı Enbiyâ vü Der-Vaşf-ı Mevlûd-i Şerîf ve Mîrac-ı Hazret-i Muhtâr 'Aleyhîm Şalevâtu'llâhi ve Selâmuhü 'Alâ Rûh-ı Laţîfihî ve 'Alâ Âlihî ve Eshâbihî⁵¹

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

28. *Şâhid-i nazmıma âşüfte olup hüsn-i edâ
Cilvesâz oldı zamîr-i medh-i nigâr-ı ma'nâ*
29. *Tab'ım âyîne-i İskenderîveş şâfidür
Nev-be-nev 'aks eder anda nikât-ı zîbâ*
30. *Şalevâtu'llâhi şâfidür
Mısr-ı endişede şîrîn-sühânım kand-ı şafâ*
31. *Kilk-i efkârıma vâbeste edâ-yı mergûb
Tarz-ı eş'ârıma maşşûş nevâ-yı ra'nâ*
32. *Şâ'ir-i şâfi-nihâdım dürr-i berrâk gibi
Zihn-i derrâkıma girmez idi tâ renc ü riyâ*
33. *'Arşa-i ma'rifetüñ fâris-i çâlâki benem[2b]
Az gelür cünbiş-i reftârıma her teng-i fezâ*
34. *Müftî-i sıhr-i beyânım der isem lâf değil
İşde meydân-ı hüner var ise gelsün bülegâ*
35. *Elverür tâ bu kadar fahr u mübâhât ey dil
Saña lâzım olanı şevk ile eyle inşâ*
36. *Bir mehiñ bendesiyem 'aşığı tâbe-ezel
Şem'-i rüyından alur şems-i semâ nür u ziyâ*
37. ***Evvelü mâ haleka'llâhu anuñ nürüdur⁵²**
Hâtem-i cem'-i rüsul nür-ı çuhâ bedr-i dücâ*

⁵⁰ Bu beyit H2'de yoktur.

⁵¹ Bu başlık, H1'de yoktur.

⁵² "Evvelâ Nür-ı Muhammedî yaratıldı." Ebu Abdullah Muhammed b. Cafer b. el-Kettânî, *Nazmu'l-mütenâsir mine'l-ahâdîsi'l-mütevâtir*, 2.Baskı (Mısır: Dâru'l-Kutubi'l-Selefiyye, ts.).

38. *Fahr-i 'âlem şâh-ı kevneyn resülü's-şakaleyn*
Ya'nî maḥbûb-ı Hudâ seyyidînâ mevlânâ
39. *Sebeb-i 'âlem ü âdem sened-i mevcûdât*
Şeref-efzâ-yı ḥitâb-ı ve leḳad kerremnâ⁵³
40. *Ḥil'at-ârâ-yı le-'amrûk⁵⁴ zîver-efzâ-yı rûsul*
Eşref ü ekmel-i maḥlûḳ u ḥabîb-i Mevlâ
41. *'İllet-i ğâ'ibe-i ḥilḳat-i eşyâ kim odur*
Muṣṭafâ Aḥmed ü Maḥmûd u Muḥammed u Tahâ
42. *Piṣivâ-yı rûsul-i pâdişeh-i kevn ü mekân*
Muḳtedâ-yı ümem ü melce-i a'lâ vü ednâ
43. *Ey 'uşât-ı ümeme müstenid ü câ-penâh*
Ey şefî'-i dū cihân ü mazhar-ı luṭf-ı Mevlâ
44. *Ḥaḳ buyurdu saña levlâke⁵⁵ eyâ bedr-i münîr*
Olmasañ ḥalḳ olunmaz idi şugrâ vü kübrâ
45. *Daḫi şânuñda buyurdu le-'alâ ḥulḳin 'azîm⁵⁶*
O güzel ḥûlar için eyle bu ḳuluña 'atâ
46. *Kemterîn ümmetinem gerçi günâhım çoḳdurur*
Etdim îmân-ı ḥulûş ile saña şaddaḳnâ
47. *El-amân ḳaldım iki zâlim elinde şâhım*
Nefs ü şeytâna esîrem meded ey kân-ı seḫâ
48. *Şahn-ı mahşerde kıyâmet ḳopara efgânım*
Âh ü feryâd ederem sen meded et deyü baña
49. *Dâmenüñden elimi kesmezem ey mâh hem senüñ*
Var mı senden öte bir müşfik-i ümmet âyâ
50. *Mu'cizâtıña senüñ ḥadd ü nihâyet yoḳdur[3a]*

⁵³ "And olsun, biz insanı şerefli kıldık." el-İsrâ 17/70.

⁵⁴ "Ömrüne and olsun ki..." el-Hicr 15/72.

⁵⁵ "(Ey Muhammed) sen olmasaydın, felekleri yaratmazdım." Aclunî, *Keşfü'l-hafâ*, 2123 (Aclunî'nin *Keşfü'l-hafâ* adlı eserinin 2123. hadisi).

⁵⁶ "Sen elbette yüce bir ahlâk üzeresin." (el-Kalem 68/4).

51. *Mu‘cizātuñ a‘zamî hazret-i furkân-ı mübîn
Aksar-ı süreyi tanzîrine ‘âciz füşehâ*
52. *Daği şânuñda nüzûl etdi **ve mâ erselnâke**⁵⁷
‘Âlemîne ni‘am ü rahmet ü haşsın haşkâ*
53. *Ol mübârek şeb-i ‘âlîdeki ol⁵⁸ mevlûduñ
Medh olunsa nice biñ yılda olunmaz imzâ*
54. *Rû-yı arz üzre inüp cümle sırr-ı şân-ı kirâm
Oldılar ‘izz-i kudümüña senüñ dîde-güşâ*
55. *Bâm-ı Beytü'l-Ĥarem’e bir ‘alem-i nürânî
Naşb olundı bu meserret ile beşâret pîrâ*
56. *Bir ‘alem maşrıka bir mağribe naşb eylediler
Nûra garq oldı cihân ol şeb-i behçet-fermâ*
57. *Ser-nigûn oldı Ĥarem içre olan Lât u Menât
Tâk-ı Kısra yıkılup oldı ‘alâmet peydâ*
58. *Sâve nehri yere batdı daği âteş-kedeler
Maĥv olup kalmadı âşâr-ı duĥân aşlâ*
59. *Muştulayup biri birine melâ’ik dediler
Edelüm şevk ü meserretle donanma icrâ*
60. *Yaklaşup vaqt-i tulû‘i güher-i nâ-yâbı
Ĥüriler geldi ki her biri hümâyün-simâ*
61. *Ĥazret-i vâlîde-i müşfikaya yâver olup
Şağ u şol ĥizmetine emmâre olup pâ-ber-pâ*
62. *Nürdan tebsi vü tabaqlarla cevâhir ü yâkût
Şaçu içün getürüp oldı müheyya evvelâ*
63. *İndiler şâvt-ı bülend ile terennüm nağamât*

⁵⁷ “(Ey Muhammed!) Seni ancak âlemlere rahmet olarak gönderdik.”, el-Enbiyâ 21/107.

⁵⁸ O: H1.

Ƙıldılar 'aşş ile bi-şerâr-ı donanma icrâ⁵⁹

64. *Vaqt erişdi ki zuhûr eyleye ol nûr-ı Rahîm
Şuşadı hâzret-i Âmine be-gâyet hâlâ*
65. *Bir kadeh şerbet-i tesnîmi şunup hürîler
Ƙıldılar ol güher-i 'işmeti çünkim irvâ*
66. *Ʀoğdı devletle sa'âdetle o sultân-ı cihân
Nûra garğ oldu semâvât ü zemîn ü ğayrâ⁶⁰*
67. *Ġulf ile endâzi olup şahn-ı zemîn-i 'âlem[3b]
Dediler şalli 'alâ şems-i duhâ bedr-i dücâ*
68. *Merhabâ ehlen ve sehlen dedi cümle mevcûd
Sen şafâ geldüñ eyâ dâver-i dîn ü dünyâ*
69. *Merhabâ ey ezeli-hâzret-i maħbûb-ı güzîn
Merhabâ ey sened-i devlet-i feyz-i 'ulyâ*
70. *Merhabâ mevlûd-i hâşuñla cihân buldı hayât
Merhabâ kevn ü mekânı şerefüñ şaldı ziyâ*
71. *Merhabâ dürre-i beyzâ-i nübüvvet sensün
Merhabâ gevher-i yektâ-yı rûsul kân-ı vefâ*
72. *Ve's-selâm zât-ı şerifüñle 'âlem-i nürdan
Rûz-i maħşerde umâr luţfiñi a'lâ vü ednâ*
73. *Es-selâm ey şâh-ı iklîm-i şefâ'at ki senüñ
Rûz-i maħşerde umar luţfiñi a'lâ vü ednâ*
74. *Es-selâm ey kerem ü şefkati mebzül-i enâm
Saña maħşüş şefâ'at saña maħşüş recâ*
75. *Es-selâm şevk-i muħabbetle huzûr-ı pâke
Mücrimem rû-siyehem kııl⁶¹ baña imdâd şehâ*

⁵⁹ Mısrada vezin bozuk.

⁶⁰ Bu beyit H2'de yoktur.

⁶¹ Ƙıldı: H2

76. *Ķāfile Ķāfile envā'-ı taĥiyyât ü selām*
Saña olsun saña ey rāh-ber ü rāh-nümā
77. *Daĥi şād-bār ūnenāhā vü dūrüd bisyār*
Ravza-i pāk pūr-nūrîna her şubĥ u mesā⁶²
78. *Ħaĥ Te 'ālā vü melā'ik saña teslīm etdi*
Ben de me'mūran efendim ederem baş-ı ūnenā
79. *Cān-ı şīrīnim edem mevlūd-i ĥāşa İūār*
Bende yoĥ gevhher-i 'iūyāniden özge ebedā
80. *Ūmmetim eyledim imānı saña bi't-taūdīĥ*
Nīk ü bed çākerinem eyle Ķabūl atma ūnehā
81. *Elverür **Enverî** ādāba rī'āyet eyle*
Etme iĥūārı bilür bendesi ĥālin Mevlā
82. **Sürmek isterseñ cenān içre ūfā**
Ķıl ūlavāt ber-rū-yı ān-Muūtafā⁶³
83. *Gel berü eyle beyān muĥtaūaran mi'rācun*
Cān u dilimüz rea'sı tā ki bula neūv ü nemā
84. *Ol ūeb-i Ķadirde ol Ferd ü Ħudā-yı 'Allām[4a]*
Emr eder ĥazret-i Cibrīl'e tīz ey peyk-i semā
85. *Var behiūtimden alup ĥulle kemer tād-ı bülend*
Bir Burāĥ al daĥi sür'atle olup bāl-gūūā
86. *Ol ĥabībime getür daĥi ilet dūrlü selām*
Da'vet etdim anı 'azm eyleye benden yaña
87. *Zīrā müūtāĶım anuñ rüyına gelsün göreyim*
Edeyim her ne dilerse kereminden a'tā
88. *Peyk-i ĥazret erüūüp gülūen-i cināna o dem*
Gördi otlar nice biñ esb-i çarāvet-efzā

⁶² Mısrada vezin bozuk.

⁶³ Bu beyit H2'de yoktur.

89. *Bir Burâk gâyeti ağlar yemez içmez dâ'im*
Dedi ki sen niçün ağlarsuñ edüp nâle bükâ
90. *Dedi kim ben nice yıldır ki eyâ peyk-i emîn*
Âşıkım bir şehe kim yemezem içmezem kaç'â
91. *Bañâ olmuşdur anuñ 'aşkı gîdâ-yı cânım*
Âh olur mı göreyim vech-i şerîfüñ âyâ
92. *İsmi Maḥmûd u Muḥammed'dür o zât-ı pāküñ*
Bir nidâ eylediler çünki işitdim cānâ
93. *Âşık oldum bu nidâdan yemezem bir nesne*
Varsa sende ḥaber-i vuşlata irgör luṭfâ
94. *Dedi ey 'âşık-ı üftâde hezârân müjde*
Verdi maḳşüdüñi Mevlâ-yı 'Alîm ü Dānâ
95. *İşte ma'sûkûña işâl edeyim şādân ol*
Gel gel ey esb-i şabâ-cünbiş 'âşık-ı şeydâ
96. *Aldı ânîden o âşüfte-i şabâ-reftârı*
Eyledi ḥazret-i sulṭân-ı cihân isrâ
97. *Sürme-i kudret ile çeşm-i siyâhî mekhül*
Sünbülün perçemi hem dil-keş ü hem rûḥ-efzâ
98. *Ol şeb-i behçet-i tev'emde resülü'ş-şakaleyn*
Ümmi Hânî evini eylemiş idüm me'vâ
99. *Nâzil oldı bu meserretle o peyk-i ḥazret*
Dedi ey ḥâşş-ı Ḥudâ maḥrem-i sırr-ı isrâ
100. *Ḥaḳ selâm etdi saña da'vet edüp dergâha*
Gel buyur işte Burâk işte libâs-ı garrâ
101. *Emr-i Yezdân'a icâbet idüben faḥr-i enâm[4b]*
Der-'aḳab 'âzim-ı râh oldı sū-yı Aḳşâ
102. *Enbiyâ rûḥları şaf şaf olup Aḳşâ'da⁶⁴*

⁶⁴ Mısrada vezin bozuk.

103. *Ƙıldı ta'zîm ile ervâha o dem baş-ı selâm
Aldılar dürlü tevķîr ile selâmın cem'â⁶⁶*
104. *'Aķdd olup nice⁶⁷ dürüd bâr-ı muħabbet anda
Ba'de eylediler tarḥ u taḥiyâta şalâ⁶⁸*
105. *Tâ iki rek'at olup Mescid-i Aķşâ'da namâz
Ba'de'l-itmâm 'umûma ederek ħamd u şenâ⁶⁹*
106. *El-vedâ' eylediler farḥ-ı meveddetler ile
Süllem-i nûra binüp ƙıldı semâvâtı seyrâ*
107. *Seyr edüp seb'a-semâvâtı melâ'ikleri de
Etdi teşrîf selâm ile serv-i şân-ı revâ*
108. *Cennet ü düzaḥı bi'l-cümle 'acâ'ib ne ki var
Cümle meshûdı olup ħazretine ƙıldım du'â*
109. *Ĥazret-i 'İsâ vü Meryem ile İdrîs'i görüp
'Arz edüp mihr ü muħabbetler olup zevķ-nümâ*
110. *Daḥi hem Ĥazret-i Mûsâ'ya mülâķî oldı
İstişâre olunup emr-i şalât ü taķvâ*
111. *Cümlesin gördi geçüp Sidre'ye çün oldı revân
Geldi Refref öñüne aldı anı bî-pervâ*
112. *O maķam içre ƙalup Ĥazret-i Cibrîl-i Emîn
Dedi ey şâh-ı cihân ben geçemem bundan aña*
113. *Ƙıldı âdâb ile ifâ-yı taḥiyyât ü dürüd
Yüz sürüp pîşgeh-i Ĥazret bâ-şerm ü ħayâ⁷⁰*
114. *Ẓâtına ħâşş olandur kelâm ile ol şâh
Dedi hoş geldüñ eyâ ħayr-ı rûsul kân-ı hüdâ*

⁶⁵ Duḥûl: H1

⁶⁶ Mısrada vezin bozuk.

⁶⁷ Bunca: H2.

⁶⁸ Mısrada vezin bozuk.

⁶⁹ Mısrada vezin bozuk.

⁷⁰ Bu beyit H1'de iki kez yazılmıştır.

115. *S en şafâ geldüñ eyâ burc-ı vefâ bineg-i hasnâ*
Da'vet etdim göresüñ tâ ki cemâlim 'aynâ
116. *Sensin ey hulq-ı hasen tâbe-ezel maħbûbum*
'Arz kı her ne niyâzuñ varsa şimdi [hem] baña
117. *Cümle mâķşüdüñi ħâşıl edem iħsânımdan[5a]*
Ey ħabîbim ne ki ümîdüñ ise oldı revâ
118. *Söylenüp bu arada nice dürerhâ-yı kelâm*
İzn-i Mevlâ ile 'avdet buyurup fâhr-i verâ
119. *Ümmetine getürüp tuħfe'i beş vakit namâz*
Farz-ı 'ayn oldı bize eylevelüm anı edâ
120. *Ŧar[a]fetü'l-'ayn içinde o şehin-şâh-ı ħarem*
Seyr kıldı bu kadar kevn ü mekânı şaddekâ
121. *Mescid-i ħâş mesîr oldı derildi aşĥâb⁷¹*
'Arz kıldı ne ki gördi ise ħarfâ ħarfâ
122. *Cümlesi eyledi taşdıķ anuñ mi'râcın⁷²*
Bâ-ħuşuş Ĥazret-i Bû Bekr diyânet-i pîrâ
123. *Ol nebî-yi 'Arabiyye ola şad-bâr selâm*
Âl ü aşĥâbına biñ dürlü taħıyyât u du'â
124. *Daĥi ezvâc-ı kerâmâta hezârân selâm*
'Arz olunsun be-şurûṭ-ı edeb ü istiħyâ
125. *Ĥâşşeten bint-i resül Fâṭımatü'z-Zehrâ'ya*
Kılalım farṭ-ı du'âyı 'aded-i müsteġnâ
126. *Ĥazret-i Bû Bekr hem 'Ömer ü 'Osmân u 'Alî*
Ĥazêrâtına ola tarziye-i bî-iħşâ
127. *Hem Ĥüseyn ile Ĥasan kurretü'l-'ayn-ı nebî*
Ĥamza vü 'Abbâs cenâbına dürerhâ-yı senâ

⁷¹ Mısrada vezin bozuk.

⁷² Mısrada vezin bozuk.

128. *Cümlesini severüz cân ü gönülden taḥkîk*
Hem-civâr eyle behiştüñde budur sıbṭ-recâ
129. ***Be-gül-âriz cân-perver-i Aḥmed şalavât*⁷³**
***Be-rû-gîsü-yı feraḥ-baḥş-ı Muḥammed şalavât*⁷⁴**
130. *Yâ İlähî buların ḥürmetine imdâd et*
Ol zamân kim ḳurula maḥşer-i dîvân-ı ḳazâ
131. *Mücrimem rû-siyehem cürm ü günâḥım çoḳdur[ur]*
El-meded eyler iseñ cürmime şâyeste cezâ
132. *Nefs ü şeyṭānuñ elinden yaḳamı ḳurtaramam*
El-amân ‘avn u keremle ḳuluñı eyle rehâ
133. *Ḥürmet-i mefaḥir-i ‘âlem ü bi-ism-i a‘zam*
Şoñ nefes ḥazret imânımı baḥş eyle baña
134. *Ḥayfa şad ḥayfa güzâr eyledi ‘ömrüm yâ Rab [5b]*
Etmedim Zât’ına şâyeste ‘amel ben aşlâ
135. *Beni maḡlûb-i hevâ eyledi nefis-i bed-kâr*
Çâh-ı ‘işyânide ḳaldım meded ey Rabbî a’lâ
136. *Baḳma noḳşânıma esmâ-i a‘zâmuñ ḥaḳḳı*
Mücrimem mu‘terifem ‘afv ḳıl ey kân-ı ‘aṭâ
137. *Bende yoḳ dâfi‘a ey Rabbî Ğafûr u ‘Allâm*
Bu rehâvetle n’ola ḥâlim eyâ Rabb u Ḥudâ
138. *Ver metânet baña şâbit olayım emründe*
Etmeyem naḳz-ı ‘uhûd ile bu yüzimi ḳara
139. *Baḥr-ı ḡufrânıña pâyân u nihâyet yoḳdur[ur]*
Tevbeler her ne ki etdim ise ben cürm ü ḥaṭâ
140. *Meyl-i dünyâ ile ‘uḳbâ ni‘amuñ fevt etdim*⁷⁵
Bu ne ḡaflet bu ne cür’et bu ne ḥüsrân u belâ

⁷³ Mısrada vezin bozuk.

⁷⁴ Bu beyit H2’de yoktur.

⁷⁵ Aldım: H1.

141. *Yâ llâhî beni mağfûr u mes'ûd eyle*⁷⁶
*Ĥürmet-i sûre-i Yâsîn ü bi-ĥakĥ-ı Tâhâ*⁷⁷

Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlün

142. ***Şâllü 'aleyh ve sellimü't-teslimâ***
Ĥattâ tenâlû cenneten ve na'îmâ

143. *Yâ Resûla'llâh şefâ'at el-meded*
Etmesün bî-ĥad şenâ'at el-meded

144. *Yâ Ĥabîba'llâh yâ ĥayre'l-verâ'*
*Gitmesün bu yolda rûz u şeb verâ'*⁶

145. *Yâ Nebîya'llâh el-cüdi'l-'atâ'*
Olmasun ġarĥ-âb-ı deryâ-yı ĥatâ'

146. *Ķalb-i 'arşu'llâhvâruñ ĥakĥiçün*
Ķalb-i kürsiyy-i Cevâduñ ĥakĥiçün

147. *Cism hem çün nergis-i pâydâr için*
Rû-yı pür-nür fer-i dîdâr için

148. *Rû-be-rû Ĥakĥ'a selâmuñ ĥürmeti*
Anda toĥsân biñ kelâmuñ ĥürmeti

149. *Oĥuyan diñleyene ĥaşr-ı nazar*
Eyle kim luĥfuñ olupdur muntazır

150. *Teşnegân-ı dehre çün sensin müĥiz*
Kevşer-i feyziñden eyle müstefîz

151. *Bunda ĥatm bu mevlûd ey hümmâm*⁷⁸
Muştafâ'nuñ rûĥına yüz biñ selâm

152. *Ķaşr olup 'avn-ı Ĥudâ ile kelâm[6a]*
Muştafâ'nuñ mevlûdı oldı tamâm

⁷⁶ Mısrada vezin bozuk.

⁷⁷ Yazmanın H2 nüshası, bu beyitle bitirilmiştir. Metnin bundan sonraki beyitleri, H1 nüshasına göre yazılmıştır.

⁷⁸ Mısrada vezin bozuk.

153. *Muştafâ mevlûdını yâd edelüm*
İşidenler cânını şâd edelüm
154. *Kim şafâ verür işiden cânına*
Ola kuvvet dînine imânına
155. *Diñle imdi bir hikâyet edelüm*
Mevlûdun sözini andan gidelüm
156. *Tâ bilesin mevlûdı kim ne imiş*
Ĥürmeti hem mevlûdun nice imiş
157. *Şehr-i Bağdâd'da var idi bir kişi*
Gice gündüz ĥayr eder idi işi
158. *Her rebî'ü'l-evvel ayı Muştafâ*
Mevlûdını eyler idi pür-şafâ
159. *Ol Ĥabîb'ünñ yolına komuşdı baş*
Yedürürdi et ü etmek dürlü aş
160. *Bir Yahûdî koñşısı vardı anuñ*
Ki 'adûsı idi İslâm ehlinüñ
161. *'Avratı dedi ki bir gün ey kişi*
Ne iş işler 'acep bu koñşı kişi⁷⁹
162. *Her rebî'ü'l-evvel ayı bu kişi*
Ĥayr idüben yedürür dürlü aşı
163. *Ol Yahûdî dedi aña ey nigâr*
Bir nebîsi vardur anuñ gül-'izâr
164. *Aĥmed-i Muĥtâr'durur anuñ adı*
Cümle dilde söylenür anuñ adı
165. *On ikisinde bir iki ey nigâr*
Hem dü-şenbe gicesi ol gül-'izâr

⁷⁹ Mısrada vezin bozuk.

166. *Anasından toğdı ol bedr-i tamâm*
Cümle ‘âlem âfitâbı ol hümâm
167. *Anuñ içün anda bayram eder ol*
Her kişiye dürlü in ‘âm eder ol
168. *Çün işitdi ħâtûn anuñ sözini*
‘Aklı gidüp yitürdi kend’ özin⁸⁰
169. *Erdi ol vakt aña şevk-i Muştafâ*
Ȧoldı kalbi zevk ü şevk ile şafâ
170. *Ol gıce şevk ile yatdı ol nigâr*
Gördi düşde ol Muĥammed şemsivâr
171. *Ĥâtr olmuş cümle aşĥâbı bile*
Cümle âli cümle aĥbâbı bile
172. *Dedi ħâtûn bu güzel yüzli nigâr[6b]*
Kimdürür yok buncalayın gül-‘izâr
173. *Dediler muĥtâr Muĥammed budurur*
Hem daĥi Maĥmûd u Aĥmed budurur
174. *Ol ĥabîbe şevk ile verdi selâm*
Ĥalk ile aldı selâmın ol hemân
175. *Yâ Resûla’llâh dedi söyledi ol*
Luţf ile lebbeyk dedi aña Resûl
176. *Aĥlayuban ol nigâr âh eyledi*
Ben bir kemter ĥul ĥaravaşım dedi⁸¹
177. *Baña lebbeyk demege nedür sebab*
Ey leţâfet-ma’deni kân-ı edeb
178. *Dedi aña ol şefî‘ü’l-müznibîn*
Ol ĥabîb-i rahmeten li’l-‘âlemîn

⁸⁰ Mısrada vezin bozuk.

⁸¹ Mısrada vezin bozuk.

179. *Şevk ile añup ululaduñ beni
Bil kabûl etdi seni de ol Ğanî*
180. *Saña imân-hil'atun verdi Aħad
Sen benümle olırsaruñ tã ebed*
181. *Aña imân telkîn etdi ol Resûl
Şıdķ ile imâna geldi anda ol*
182. *Uyķusunda uyanup âh eyledi
Nezrim olsun Muştafa'ya hep dedi*
183. *Erine dedi o gıce gördigüñ
Bildi ĥâtûnı Resûl'e erdigüñ*
184. *Dedi gördüm bu gıce sen gördigüñ
Ĥâk-i pâyine yüziñi sürdigüñ*
185. *Āşık oldum aña ben de cân ile
Toldı gönüm nür ile imân ile*
186. *Ol Resûl'e biz uyalm şıdķ ile
Yolına cânı koyalm 'aşķ ile*
187. *Hem daħi Ĥaķķ'a itã'at edelüm
Mevlûd oķumađı âdet edelüm*
188. *Durdi anlar 'ahd üzre ber-ķarâr
Eylediler dîn-i İslâm âşıkâr*
189. *Yılda bir kez mevlûdun eylediler
Ni'met ile ĥalkı hep toyladılar*
190. *Mevlûda etdikleriçün ĥürmeti
Anlara verildi imân hil'ati*
191. *Ger dilerseñ senüñ 'ızzet bulasuñ
Mevlûda cân ile 'ızzet kılasuñ*
192. *Şandılar kim ķavmi anı ölmedi[7a]
Diri midir kimse anı bilmedi*

193. *Hâzır etdiler hemân dem bir tabîb*
Dediler ölmüşdür görüñ bu ğarîb⁸²
194. *Çün nazâr kıldı cemâline anuñ*
Âferîn etdi kemâline anuñ
195. *Dedi bilüñ bu yigit ölmüşdürür*
Lik buña Hağ nazâr kılmışdurur
196. *Gözün açdı ol cevân ol dem hemân*
Ķavmine dedi kim oluñ şâdumân
197. *Hağ baña bu dem tecellî eyledi*
Luţf edüp beni tesellî eyledi
198. *Ölmeden cennetde yerim görmüşem*
Muştafâ'nuñ meclisine ermüşem
199. *Güldigüm budur benüm bilüñ dedi*
Muştafâ'nuñ mevlûdun kıluñ dedi
200. *Etdigiçün mevlûdına ħürmeti*
Hağ Te'âlâ etdi aña raĥmeti
201. *Böyle dedi gözlerin yumdı hemân*
Ķavmi oldı anıñ içün şâdumân
202. *Ol ħabînüñ ħürmetiçün ey Ĥudâ*
Bizi andan etme maĥşerde cüdâ

Temmetü'l-ĥikâye

KAYNAKÇA

- Aclunî, İsmail b. Muhammed. *Keşfü'l-hafâ*. Thk. Abdülhamid b. Ahmed el-Hindavî. 2 (2123). Beyrut: el-Mektebetü'l-Asriyye, 1420/2000.
- Akkuş, Mehmet (Ed). "Edebiyatımızda Mevlid Türü ve Mevlidler". *Mevlid Külliyyâtı*. 2. Baskı. 2: 11-23. Ankara: DİB Yayınları, 2016.
- Aksoy, Hasan. "Eski Türk Edebiyatında Mevlidler", *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi* 5/9 (2007): 323-332.
- Aksoy, Hasan. "Mevlid: Türk Edebiyatı". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 29: 482-484. İstanbul: TDV Yayınları, 2004.

⁸² Mısrada vezin bozuk.

494 | Seydi Kiraz. Enverî-i Erzincânî ve Mevlûd-i Şerîfî

- Aksoy, Hasan. *Şemseddin Sivasî, Hayatı, Eserleri ve Mevlidi, Tenkitli Basım*. Öğretim Üyeliği Tezi, Marmara Üniversitesi, 1980.
- Aksoyak, İsmail Hakkı. "Enverî Dede". Erişim: 19 Şubat 2019. <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com>.
- Aşkun, Vehbi Cem. *Terzibaba ve Erzincan'ın Mutasavvuf Şairleri*. Balıkesir: Türk dili Matbaası, 1956.
- Atik, Hikmet. *Siverek Mevlidi*. Ankara: İlahiyat Yayınları, 2012.
- Banarlı, Nihat Sami. "Mevlid ve Mevlid'de Millî Çizgiler". *Yüksek İslam Enstitüsü Dergisi* 1/1: 1-24. İstanbul: Osman Yalçın Matbaası, 1962.
- Çetin, Osman. "Tarihte İlk Resmî Mevlid Merâsimleri". *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 2/2 (1987): 73-76.
- Durmuş, İsmail. "Mevlid: Arap Edebiyatı". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 29: 480-482. İstanbul: TDV Yayınları, 2004.
- el-Kettânî, Ebu Abdullah Muhammed b. Cafer. *Nazmu'l-mütenâsir mine'l-ahâdisi'l-mütevâtir*. 2.Baskı. Mısır: Dârul-Kutubi'l-Selefiyye, ts. (194).
- Enverî Erzincânî, *Sünbül-i Gülzâr Kelâm-ı Kadîm*. 19 Hk 5536/17: 81b-84a. Çorum Hasanpaşa Yazma Eserler Kütüphanesi.
- Enverî Erzincânî. *Mevlûd-i Şerîf Sünbül-i Gülzâr Kelâm-ı Kadîm*. 19 Hk 543/1: 1b-7a. Çorum Hasanpaşa Yazma Eserler Kütüphanesi.
- Ergun, Saadetin Nüzhet. *Türk Şairleri* 1-3. İstanbul: Bozkurt Matbaası, 1945.
- Erkoç, Ethem. "Çorum Hasanpaşa Kütüphanesindeki Siyerle İlgili Bazı Yazmalar ve Enverî Erzincânî'nin "Mevlûd-i Şerîf" Adlı Manzumesi Üzerine Bir Değerlendirme". *İslami İlimler Dergisi* 1/1 (Bahar 2006): 251-257.
- Karahan, Abdulkadir. "560. Yılında Mevlid". *İslam Medeniyeti* (Nisan 1969): 12-14.
- Kaymaz, Rıfki - Özdemir, Halil İbrahim. *Erzincanlılar Ansiklopedisi. "Kültür, Sanat, Edebiyat, Bilim, Siyaset, Bürokrasi, İş Dünyasında"*. Erzincan: Doğu Yayınları, 2010.
- Kemikli, Bilal (Ed). "Süleyman Çelebi ve Vesiletü'n-Necât", *Mevlid Külliyyâtı*, 2. Baskı. 1: 15-25. Ankara: DİB Yayınları, 2016.
- Komasyon. "Enverî". *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi*. 3: 52. İstanbul: Dergâh Yayınları, 1979.
- Köksal, Mehmet Fatih. "Enverî". *Türk Dünyası Edebiyatçılar Yazarlar ve Şairler Ansiklopedisi*. 3: 351. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, 2002.
- Köksal, Mehmet Fatih. "Türünün İlginç ve Aykırı Bir Örneği: Şeyh Ahmed Hüsameddîn Mevlidi". *Cumhuriyet Sosyal Bilimler Dergisi* 40/1 (Haziran 2016): 1-26.
- Köksal, Mehmet Fatih. *Mevlid-nâme*. Ankara: TDV Yayınları, 2011.
- Kurnaz, Cemal - Tatçı, Mustafa. *Mehmed Nâil Tuman Tuhfe-i Nâil-Divan Şairlerinin Muhtasar Biyografileri*. 1: 75. Ankara: Bizim Büro Yayınları, 2001.
- Kütük, Rıfat. "Fetih Öncesinde Yazılmış Bir Mevlid: Ayasofya Müezzini Kemâl'in Mevlidü'n-Nebî'si". *Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 40/1 (Haziran 2016): 27-95.
- Latîfî. *Tezkiretü's-su'ârâ ve tabsıratü'n-nuzamâ (inceleme-metin)*, Haz. Rıdvan Canım. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, 2000.
- Mazıoğlu, Hasibe. "Türk Edebiyatında Mevlid Yazan Şairler". *Ankara üniversitesi DTCF Türkoloji Dergisi* 4/1 (1974): 31-62.
- Mehmed Süreyya. *Sicilli Osmanî* 1: 440-441. İstanbul: Matbaa-i Âmire, 1308.
- Okıç, Muhammed Tayyib. "Çeşitli Dillerde Mevlidler ve Süleyman Çelebi Mevlidinin Tercemeleri". *Atatürk Üniversitesi İslâmî İlimler Fakültesi Dergisi* 1 (1975): 17-78.
- Pekolcay, Ayşe Necla. *Mevlid*, Ankara: TDV Yayınları, 1993.
- Pekolcay, Ayşe Necla. *Türkçe Mevlid Metinleri*. Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi, 1950.
- Sarı, Mehmet. "Çizmeci-zâde Vehbî Efendi'nin Mevlid-i Şerîfi Tesdisi". *V. Afyonkarahisar Araştırmaları Sempozyumu Bildirileri*. Afyonkarahisar, 13-14 Nisan 2000. Haz. Mehmet Sarlık, 434-449. Afyon: Afyon Belediyesi Yayınları, 2000.
- Savran, Ömer. "Enverî. Erişim: 19 Şubat 2019. <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com>.
- Şemseddin Sâmî. *Kâmûs-ı Türkî*. İstanbul: İkdâm Matbaası, 1317/1899.

- Şengün, Necdet. "Hz. Fâtıma Mevlidi ve Vesîletü'n-Necât ile Mukayesesi". *Cumhuriyet İlahiyat Dergisi* 12/2 (Aralık 2008): 419-438.
- Ünver, İsmail. "Ahmedî'nin İskender-nâmesi'ndeki Mevlid Bölümü". *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı-Belleten*. Ankara, 1978: 355-411.
- Yekbaş, Hakan. *Türk Edebiyatında Hz. Ali ve Hz. Fâtıma Mevlidleri*. Ankara: Asitan Kitap, 2012.
- Yıldız, Alim. "İhramcızâde İsmail Hakkı ve Mevlidi", *Mevlid Külliyyâtı*, Ed. Bilal Kemikli. 2. Baskı. 3: 205-225. Ankara: DİB Yayınları, 2016.
- Yıldız, Alim. "Tahir Nadi ve Mevlidi". *Mevlid Külliyyâtı*. Ed. Bilal Kemikli. 2. Baskı. 3: 137-158. Ankara: DİB Yayınları, 2016.